

Eerste stappen naar diversiteit in het VRT journaal

Eindverhandeling tot master in de journalistiek (Radio & Televisie)

Promotor: Dr. Martina Temmerman

Organisatie: Forum van Etnisch-Culturele
Minderheden

Academiejaar: 2010-2011

Sofie Verkest



Erasmushogeschool Brussel – Universitaire
Associatie Brussel
Departement Toegepaste Taalkunde

Sofie Verkest

Eerste stappen naar diversiteit in het VRT journaal

Masterproef ingediend voor het behalen van de graad van
Master in de Journalistiek

Promotor : Martina Temmerman Academiejaar : 2010-2011

VOORWOORD

Graag wil ik in dit voorwoord de kans nemen om een aantal mensen te bedanken. Als eerste zou ik graag mijn promotor, dr. Martina Temmerman, bedanken voor het begeleiden en verbeteren van mijn thesis. Ook zou ik graag Katleen De Ridder van het minderhedenforum bedanken voor de hulp en feedback. Daarnaast wil ik ook Julie Desmedt van het ENA bedanken voor het leveren van de journaals en voor de hulp met het codeboek. Als laatste wil ik ook nog Jozefien De Marrée van de wetenschapswinkel bedanken voor het verzorgen van het goede communicatieverloop tussen mezelf, de promotor en tweede lezer.

ABSTRACT

Centraal in dit onderzoek staan de streefdoelen rond schermaanwezigheid van minderheden, die de VRT in december 2010 heeft ingesteld. We gaan na wat de eerste stappen zijn in het behalen van die doelen. We onderzoeken de verschillen tussen 19u journaals in november en in december 2010. We gaan daarbij niet alleen na hoe de VRT zich kwantitatief naar de doelen toewerkt, maar we bekijken ook hoe ze zich er kwalitatief naar toe werken. Zo blijkt dat in de eerste maand dat de streefdoelen ingesteld zijn, er kwantitatief nog niet veel veranderd is. Op kwalitatief vlak is er echter wel al vooruitgang geboekt, we zien duidelijk dat minderheden op een diversere manier op het scherm te zien zijn.

PERSBERICHT

VRT NOG NIET OP WEG NAAR DE STREEFDOELEN ROND DIVERSITEIT

De VRT heeft in de eerste maand na het instellen van de streefdoelen rond etnische diversiteit nog geen zichtbare vooruitgang gemaakt, dat is toch zo in het VRT journaal. Wel is er vooruitgang op een andere, subtielere manier. Etnisch andere personen komen in meer en in andere contexten en op andere manieren in het journaal voor. Dat blijkt uit onderzoek van Sofie Verkest.

Sofie Verkest, studente van de Master journalistiek aan de Erasmus Hogeschool Brussel, analyseert in haar masterproef zestig zeven uur journaals: dertig uit november en dertig uit december. Ze bekijkt daarbij het verschil in schermaanwezigheid van etnische diversiteit op twee manier: hoeveel schermaanwezigheid is er en op welke manier is etnische diversiteit op het scherm aanwezig.

De hoeveelheid schermaanwezigheid van etnische diversiteit is in december zo goed als onveranderd. Het is dan ook een moeilijke opdracht om dit op zo'n korte tijd drastisch te veranderen.

De manier waarop diversiteit op het scherm aanwezig is, is wel veranderd. Etnisch andere personen komen vooral in meer alledaagse situaties voor, waardoor de verschillen met blanke, westerse personen minder groot worden. Een punt waar nog aan gewerkt moet worden is het tonen van etnische diversiteit in een professionele context. We zien nog te weinig etnisch andere personen in een professioneel kader of in een rol als deskundige.

Wat voorgaand onderzoek tegenspreekt is de schermaanwezigheid van etnische diversiteit in een misdaadcontext. In vorig onderzoek, zowel binnenlands als buitenlands, werd er stevast vastgesteld dat etnische andere personen vaker worden getoond in een kader van misdaad. Hier was dat zowel in november als in december helemaal niet het geval.

Als theoretische basis hanteerde Sofie Verkest vooral het onderzoek van Devroe, "Gekleurd nieuws?" en de VRT Monitor 2009. Haar scriptie "Eerste stappen naar diversiteit in het VRT

journaal” geeft inzicht in de manier waarop, op verschillende manieren een diverser beeld van de maatschappij op het scherm kan worden getoond.

Voor meer info kunt u contact opnemen met de auteur:

sofie.verkest@gmail.com

0474 86 88 74

INHOUD

1	Inleiding	8
2	Theorie	9
2.1	Een aantal algemene theoretische inzichten	9
2.1.1	Het nieuws	9
2.1.2	De allochtoon	13
2.1.3	Stereotypen	15
2.1.4	Open en verborgen racisme	16
2.1.5	Framing	17
2.2	Een stand van zaken: hoe zit het nu bij de VRT?	19
2.2.1	Officieel beleid	19
2.2.2	Een stand van zaken bij de VRT	21
2.2.3	Een stand van zaken in de samenleving	24
2.3	Hoe zit het in andere landen?	24
2.3.1	Amerika	24
2.3.2	Groot-Brittannië	25
2.3.3	Nederland	27
2.4	Productie	28
2.4.1	Consensusjournalistiek	28
2.4.2	Kleur op de werkvloer	29
2.4.3	Hoe komt framing tot stand?	30
3	Conclusie en onderzoeksvraag	31
4	Methodologie	32
4.1	Data	32
4.2	Codeboek	32
4.2.1	Niveau 1: het journaal	32
4.2.2	Niveau 2: het item	33
4.2.3	Niveau 3: de actor	38
5	Resultaten	40
5.1	Niveau 1: het journaal	40
5.1.1	Het binnenlands nieuws	40
5.1.2	Het sportnieuws	43
5.1.3	Kleur in het nieuws	45
5.1.4	Analyse van niveau 1	46
5.2	Niveau 2: het item	46
5.2.1	Gekleurde en witte Actoren	46
5.2.2	Relatie tussen kleur en thema	48
5.2.3	Relatie tussen kleur en allochtonenthema's	50
5.2.4	Relatie tussen kleur en belang van het item	51
5.2.5	Analyse niveau 2	52
5.3	Niveau 3: de actor	53
5.3.2	Analyse niveau 3	59
6	Besluit	61
6.1	Zijn er kwantitatieve verschillen?	61
6.2	Zijn er kwalitatieve verschillen?	62
6.3	Zijn er verschillen in de weergave van de etnische diversiteit na het instellen van de streefcijfers?	63

7	Bijlagen	64
7.1	Bijlage 1: het codeboek	64
7.2	Bijlage 2: de turflijsten	70
7.3	Bijlage 3: duur van de journaals	72
7.4	Bijlage 4: aantal hoofdpunten per journaal.....	72
7.5	Bijlage 5: Resultaten Thema's.....	73
8	Bibliografie.....	74
8.1	Primaire bronnen	74
8.2	Secundaire bronnen	74

1 INLEIDING

Op negentien november 2010 kondigt de VRT aan dat ze streefdoelen omtrent scherm aanwezigheid van minderheden zal instellen. Die streefdoelen zijn “cijfers die netten en programmamakers moeten aanmoedigen om op korte, middellange en lange termijn in onze eigen programma’s een correcter beeld van het Vlaanderen van de 21ste eeuw te geven. “ (www.vrt.be, 19/01/2011) Heel concreet zouden er uiteindelijk op Één 40% vrouwelijke en 12% gekleurde gezichten te zien moeten zijn, op Canvas zouden er 20% gekleurde gezichten te zien moeten zijn. Wegens de beperkte omvang van dit onderzoek, focussen we ons hier enkel op de schermwezigheid van de gekleurde gezichten. Natuurlijk is het behalen van die streefcijfers een proces van een aantal jaar. Dit is dan ook geen onderzoek naar het al dan niet behalen van die doelen. Wel bekijken we de eerste stappen in het proces. In het onderdeel theorie gaan we naast een aantal theoretische inzichten na wat de stand van zaken is bij de VRT en in andere landen. Daarna zetten we de opzet van dit onderzoek uiteen in de onderdelen conclusie en onderzoeksvraag en methodologie. Uiteindelijk worden ook de resultaten en de discussie daarvan weergegeven in de twee laatste onderdelen.

2 THEORIE

In het hoofdstuk theorie bekijken we eerst een aantal algemene theoretische achtergronden. Daarna onderzoeken we wat de stand van zaken bij de VRT nu is. Daarbij gaan we na wat de aanbevelingen van de VRT en de Vlaamse Vereniging voor Journalisten (de VVJ) zijn, maar ook wat de officiële cijfers van de Monitor Diversiteit 2009 zijn. Dat is de steekproef waarop de VRT zijn streefcijfers heeft gebaseerd. Daarna wordt de vergelijking gemaakt met andere landen, zoals de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Nederland. Vervolgens worden ook een aantal inzichten rond het productieproces van nieuws onderzocht.

2.1 EEN AANTAL ALGEMENE THEORETISCHE INZICHTEN

In dit onderdeel worden een aantal algemene theoretische inzichten die relevant zijn voor dit onderzoek uitgelicht. Eerst onderzoeken we verschillende aspecten van het nieuws: wat is ‘het nieuws’, welk effect heeft het op de kijker, wat is de nieuwsagenda en hoe ziet die eruit in Vlaanderen. Daarna bekijken we de term allochtoon van dichterbij. Wat houdt die term precies in, hoe ziet de allochtone mediaconsument eruit, en hoe wordt hij zelf in de media voorgesteld. Vervolgens onderzoeken we wat stereotypering is en welke verschillende vormen van racisme er zijn. Als laatste element van dit onderdeel nemen we ook de term framing op. Wat is framing precies en in welke frames komen allochtonen voor.

2.1.1 HET NIEUWS

Een definitie vinden voor ‘het nieuws’ blijkt niet gemakkelijk te zijn. ‘Het nieuws’ is een populaire abstracte term voor zowel informatie via de krant, een televisiejournaal, de radio, duidingprogramma’s... (Devroe, 2007) Volgens Roscho (1975) bestond het nieuws al voor de nieuwsmedia. Het verspreiden van nieuwe en/of belangrijke informatie zou al altijd een belangrijk onderdeel van iedere sociale organisatie geweest zijn. Het is noodzakelijk deel van de sociale communicatie.

Devroe (2007:14) definieert het nieuws als volgt: “Onbekende informatie over politieke, maatschappelijke, sociale en culturele gebeurtenissen in de wereld, gedistribueerd via verschillende soorten nieuwsmedia naar het publiek.”

2.1.1.1 HET NIEUWS EN DE KIJKER

Devroe (2007) stelt dat het publiek een hoog vertrouwen in het nieuws heeft. Bij televisienieuws is dit het sterkst aanwezig. Dit komt hoofdzakelijk omdat de kijker echte beelden te zien krijgt, en die beelden krijgen de functie van bewijsmateriaal. Als er echte beelden van bestaan, dan heeft het ook echt zo plaats gevonden. Vele mensen baseren zich op informatie uit het nieuws om een zicht te krijgen van wat er belangrijk is in de samenleving. Daarbij nemen de meesten aan dat wat de nieuwsmedia aanbiedt, een correcte representatie is van de werkelijkheid. Hierdoor heeft het nieuws een sociale constructiefunctie: de werkelijkheid wordt voor de tweede maal gereconstrueerd. Vandenbrande & Bauwens (2004) stellen vast 46% van de door hun ondervraagde Vlamingen het nieuws bij de top drie favoriete programma's plaatsen. Ook stellen zij vast dat de Vlaamse nieuwsgebruiker niet zo *media literate* is. Ze stellen zich met andere woorden weinig vragen bij nieuwsselectieprocedures, het belang van beelden of het productieproces van nieuws.

Door dit grote vertrouwen in het nieuws, heeft het nieuws ook een politieke functie gekregen. Het nieuws verspreidt informatie en dat is een noodzakelijke bouwsteen voor de participatie van het publiek bij debatten, beleidsbeslissingen en uiteindelijk ook verkiezingen. Toch is het moeilijk om over de relatie tussen de media en opinievorming te schrijven. De relatie tussen de media en het publiek is heel ambigu, en er is dan ook al veel discussie over geweest. (Devroe, 2007) Zo was er in de jaren dertig een algemene consensus tussen zowel Europese als Amerikaanse sociologen dat de invloed van de media op het publiek vergelijkbaar was met de invloed van een injectienaald. Vanaf de jaren vijftig stapte men af van dit model en moesten onderzoekers erkennen dat het effect van de media op het publiek niet bewezen kon worden. De effecten zijn beperkt en hangen af van allerlei sociale en culturele factoren (McNair, 2003) Andere factoren die invloed hebben op het effect van de media zijn de consistentie van de aangeboden informatie en persoonlijke kenmerken van de nieuwsgebruikers. (Shadid, 2009) Bij de analyse van nieuws moeten we ons vooral bewust zijn van de macht die nieuwsinstituten uitoefenen, maar ook dat die nieuwsinstituten die

macht zelf in vraag stellen en dat de nieuwsgebruiker autonoom en individueel de nieuwsberichten leest. (Devroe, 2007)

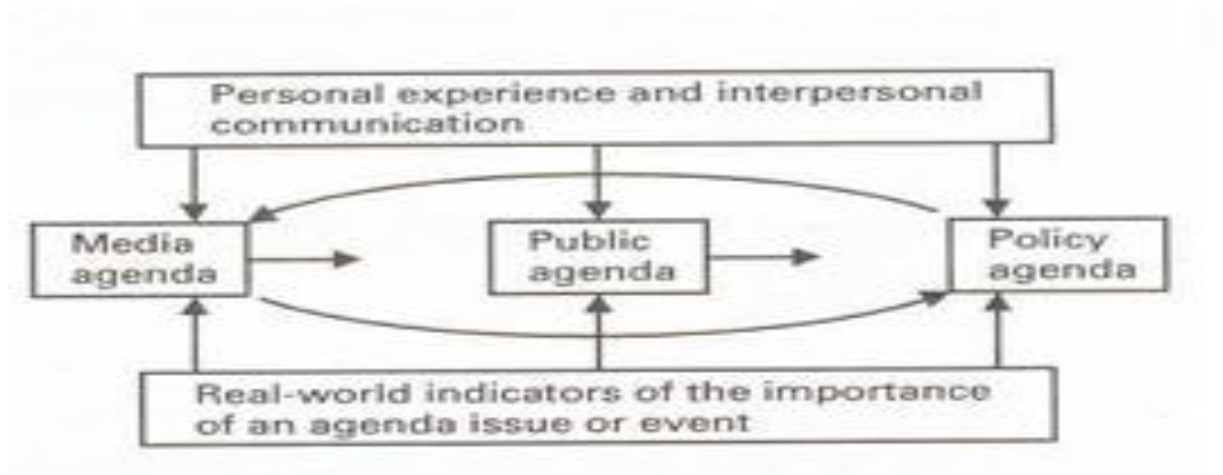
2.1.1.2 NIEUWSSELECTIE

2.1.1.2.1 DE NIEUWSAGENDA

Hetgeen dat de kijker uiteindelijk op het televisiejournaal te zien krijgt, is het resultaat van een selectieproces. Dat eindresultaat heet dan de nieuwsagenda. De theorie van de nieuwsagenda kwam als reactie op het idee van de media als een injectienaald (zie hierboven). (Shadid, 2009) Dearing & Rogers (1996) definiëren *agenda-setting* als volgt:

The agenda-setting process is an ongoing competition among issue proponents to gain the attention of media professionals, the public, and policy elites. Agenda-setting offers an explanation why information about certain issues, and not other issues, is available to the public in a democracy; how public opinion is shaped; and why certain issues are addressed through policy actions while other issues are not. (Dearing & Rogers, 1996:1)

Volgens Shadid (2009) beïnvloedt de nieuwsagenda de publieke agenda en andersom. Zo geeft hij het volgende voorbeeld uit Nederland: politici hebben een groeiende aandacht voor de Islam. Maar de intensieve aandacht van de pers heeft geleid tot een grote publieke belangstelling. En het is dan weer die belangstelling die leidde tot de aandacht van de politici. Op die manier is de beïnvloeding van de verschillende agenda's groot. Dearing & Rogers (1996) gieten *agenda-setting* in het volgende schema:



(Dearing & Rogers, 1996:5)

Agenda-setting legt een deel van de selectiecriteria van journalisten bloot bij het maken van nieuws (meer daarover in het onderdeel productie). Uit onderzoek blijkt dat vooral negatief nieuws vaak voorrang krijgt. Dit is nog meer zo wanneer het om nieuwsberichten rond etnische minderheden gaat. Zo heeft een bericht over allochtone jongeren die amok maken vaak meer nieuwswaarde dan een multicultureel buurtfeest. De negatieve nieuwsagenda definieert dus eigenlijk welk gedrag, sociale groepen en overtuigingen niet accepteerbaar zijn in de maatschappij. (Devroe, 2007)

2.1.1.2.2 WAT STAAT ER OP DE VLAAMSE NIEUWSAGENDA?

In hun onderzoek stellen Walgrave & De Swert (2004) vast dat het Vlaamse nieuws steeds meer op onveiligheid, criminaliteit en allochtonen focust. Zo was er tussen 1993 en 2000 een stijging van 46% van misdaadberichtgeving. Allochtonenthema's, zoals integratie, asiel of gelijke kansen zijn ook gestegen, maar ze staan zeker niet centraal. Bovenaan de Vlaamse nieuwsagenda staat misdaad, justitie en sport. Als we naar de buitenlandse berichtgeving kijken dan zien we het thema terrorisme heel vaak terugkeren. Uit een onderzoek in het kader van MediaWatch bleek in 1998 dat doen slechts 5% van alle actoren niet blank waren.

(Devroe, 2007)

2.1.2 DE ALLOCHTOON

2.1.2.1 DE TERM ALLOCHTOON

Een definitie vinden voor de term allochtoon blijkt geen gemakkelijke opgave. Niet alleen omvat de term een ruim aantal mogelijkheden van betekenissen, hij is bovendien ook fel beladen. Enkel in Vlaanderen en Nederland wordt een dergelijke term gebruikt. In andere landen spreekt men meestal van *ethnic minorities*. De term allochtoon blijkt dan ook het resultaat te zijn van een historische evolutie. Van Ginneken (1997) stelt dat zo lang ze hier nodig waren, de term gastarbeiders gangbaar was. Daarna werden ze bestempeld als immigranten of illegale immigranten. Uiteindelijk werd de term allochtoon gekozen. Deze term wordt opgenomen in het Vlaamse beleid t.a.v. etnische minderheden. Allochtoon wordt daarin als volgt gedefinieerd:

Personen die zich legaal in België bevinden, ongeacht of zij de Belgische nationaliteit hebben en aan de volgende voorwaarden voldoen: minstens één van hun ouders of grootouders is geboren buiten België; zij bevinden zich in een achterstandse positie vanwege hun etnische afkomst en hun zwakke sociaal-economische situatie.’
(Devroe, 2007: 9)

In datzelfde decreet wordt ook een definitie voor etnische minderheden gegeven, deze definitie is echter ruimer opgevat dan die van allochtoon:

Het geheel van de allochtonen, de vluchtelingen, de woonwagenbewoners en de niet tot hiervoor genoemde groepen behorende vreemdelingen die zich in België bevinden zonder wettige verblijfsstatuut en die wegens hun noodsituatie opvang of bijstand vragen. (Devroe, 2007: 9)

De term allochtoon betekent letterlijk ‘niet van hier’. Volgens De Ridder (2010) voedt deze term onbewust de idee van een tweederangsburgerschap. Bovendien zou er de voorbije jaren een islamfixatie zijn in de media, waardoor de term allochtoon bijna vereenzelvigd wordt met de term moslim. Door deze moeilijke definiëring, gebruiken wij in de analyse van dit onderzoek de term niet. We maken in de plaats een tweedeling tussen gekleurd en blank. Meer uitleg daarover volgt in het onderdeel methodologie.

2.1.2.2 DE ALLOCHTONE MEDIACONSUMENT

Tot heden blijkt de mediaconsument onzichtbaar. Zo wordt hij niet opgenomen door het Centrum voor Informatie over Media (CIM). De sector zelf (adverteerders, reclameregies en de media) richtte het CIM op uit een nood aan betrouwbare data over mediaverspreiding- en gebruik. Het CIM doet onderzoek naar de leeftijd, het geslacht en de woonplaats van de mediaconsument, maar niet naar de herkomst. Op die manier blijft een hele markt onzichtbaar. Toch blijkt er wel degelijk een markt te zijn. Uit een aantal academische studies weten we dat de verschillen tussen de allochtone en autochtone jongeren qua mediagebruik uiterst klein zijn. Allochtone jongeren zouden zelfs meer televisie kijken dan autochtone jongeren. Bij voorkeur zijn dat Vlaamse, commerciële zenders. Allochtone jongeren kijken ook vaak naar zenders uit het land van herkomst. Dit doen ze als ze meekijken met de ouders, als ze alternatieve invalshoeken willen voor buitenlands nieuws of als ze een aanvulling willen op de Vlaamse zenders. De allochtone mediaconsument blijkt dus wel degelijk te bestaan. In andere sectoren is de allochtone consument net wel heel zichtbaar, en daar wordt gebruik van gemaakt. Zo is *etnomarketing* al jaren een bestaande tactiek bij grote multinationals, maar ook kleinere bedrijven gaan nu de marketing strategie gebruiken. (De Ridder, 2010)

2.1.2.3 DE ROL VAN DE ALLOCHTOON IN HET NIEUWS

Devroe (2007) ging na hoe de allochtoon in het nieuws werd gerepresenteerd. Zoals we reeds eerder zagen, komen de thema's misdaad en allochtonen vaak voor (meer informatie hierover in het onderdeel framing). Bij de onderzochte misdaadberichten bleek 47 van de 54 autochtone geïnterviewden niet actief betrokken bij de misdaad. Ze komen meestal in het nieuws door hun beroepsfunctie (jurist, politie, iemand uit de zorgsector,...). Van de zestien allochtone geïnterviewden bleken zeven mensen omwille van hun beroepsfunctie geïnterviewd te zijn. Zeven anderen waren het slachtoffer. Niet enkel in misdaadberichten worden allochtonen minder omwille van hun beroepsfunctie geïnterviewd. Uit de resultaten bleek dat over het algemeen de beroepsfunctie zelfs beduidend minder werd vermeld dan bij autochtonen. Zo komen allochtonen ook veel minder voor als deskundigen in iets, ze krijgen

meestal de rol van de gewone mens. Bij de allochtonen van wie het beroep wel vermeld werd, bleek anderzijds 38,5% politicus of beleidsmaker te zijn.

Shadid (2009) stelt in zijn onderzoek dat de meeste gesprekken op televisie door dezelfde mensen gevoerd worden, en die mensen zijn niet vaak allochtonen. Ook kranten hebben heel vaak een overgrote meerderheid aan autochtone redactieleden en columnisten. Hierdoor ontstaat er een wij/zij-tegenstelling. Allochtonen, zo stelt hij, zijn vaak een gespreksonderwerp, maar praten zelden zelf mee.

2.1.3 STEREOTYPEN

De term stereotype stak voor het eerst de kop op in de jaren twintig. Walter Lippmann introduceerde de term en legde onmiddellijk de link met de nieuwsmedia en de manier waarop zij stereotypen verspreiden. (Devroe, 2007)

Pickering (2010) stelt dat er een groot onderscheid is tussen stereotypering en categorisering. Categorisering bestaat uit mentale schema's die essentieel zijn voor het begrip van de wereld rondom ons. Stereotypering wordt ook gebruikt om de wereld te organiseren, maar in tegenstelling tot categorisering is stereotypering niet flexibel. Het is onveranderlijk en verbonden met macht en ideologie in de samenleving. Het wordt als iets natuurlijk beschouwd en wordt veroorzaakt door een gevoel van superioriteit en veiligheid van de eigen groep. Devroe (2007) geeft de volgende definitie voor stereotypen:

Mentale categorieën die we creëren om de wereld te ordenen en die zowel positief als negatief kunnen zijn. Deze categorieën zijn moeilijk veranderbaar en dus niet flexibel. Het zijn gesimplificeerde overtuigingen over bepaalde groepen of zaken, waarbij één of enkele eigenschappen vaak veralgemeend worden, daarbij individuele verschillen tussen de leden negerend. (Devroe, 2007: 24)

Stereotypen kunnen dus ook positief en cognitief van aard zijn. Vooroordelen daarentegen zijn altijd negatief en naast cognitief ook affectief. Opnieuw een definitie van Devroe (2007):

Een bepaalde overtuiging, opinie over of attitude t.o.v. een bepaalde groep of leden van die groep die niet op correcte informatie uit de werkelijkheid gebaseerd is en waarbij deze groep (of leden van) negatief geëvalueerd worden. (Devroe, 2007: 24)

Van vooroordelen gaat men al snel over naar racisme. Vandaag zijn er verschillende vormen van racisme in de samenleving, deze worden in het onderdeel hieronder besproken.

Devroe (2007) deed zelf een onderzoek naar stereotypering bij allochtonen. Uit de resultaten bleek dat allochtonen niet zo vaak stereotiep werden afgebeeld in het nieuws. Zo was 60% van de allochtonen niet te onderscheiden van autochtonen op basis van kledij of handelingen. Wel werden allochtonen vaker als een homogene groep voorgesteld, in plaats van als individuen.

2.1.4 OPEN EN VERBORGEN RACISME

Hall (1995) spreekt over een open en inferentieel racisme in de media. Open racisme komt voor wanneer een duidelijk openlijke racistische boodschap op het scherm komt. Dit komt nog steeds vaak voor, bijvoorbeeld bij het uitgeven van de standpunten van het Vlaams Belang of de PVV in Nederland. Campbell (1995) spreekt van een gelijkaardig racisme, deze vorm van racisme noemt hij ouderwets racisme.

Inferentieel racisme is een meer verborgen en onbewuste vorm van racisme. Deze vorm van racisme komt voor in berichtgevingen waar racistische stelling of bewering een intrinsiek onderdeel van zijn. Die stellingen of beweringen in de berichtgeving zijn een set van onbetwiste veronderstellingen. Die veronderstellingen leiden tot een onbewust racisme, hoewel de maker van de berichten waarschijnlijk meestal goede bedoelingen heeft. (Hall, 1995) Vergelijkbaar met dit inferentieel racisme is het alledaagse racisme van Campbell (1995). Dit alledaags racisme is een verborgen vorm van racisme en komt bijvoorbeeld voor bij de afwezigheid van allochtone journalisten of de afwezigheid of de ondervertegenwoordiging van allochtonen in het algemeen.

Ook Shadid (2009) spreekt van een nieuw soort racisme: in het *modern racism discours* wordt een bepaalde groep niet benadeeld op basis van ras, maar wel op basis van cultuur of religie.

2.1.5 FRAMING

2.1.5.1 WAT IS FRAMING?

Framing is een techniek in de communicatie: door de juiste woorden en beelden te kiezen, worden bepaalde aspecten meer benadrukt. Volgens Robert Entman (1995) bestaat framing voornamelijk uit selectie en salliantie. Framing houdt in dat bepaalde aspecten uit de waargenomen realiteit worden geselecteerd en meer salliant worden gemaakt in een communicerende tekst. Frames gaan op die manier problemen definiëren, oorzaken vaststellen, morele oordelen vellen en oplossingen voorstellen.

Frames hebben ten minste vier plaatsen in het communicatieproces: de communicator maakt bewuste of onbewuste framing oordelen bij wat ze zeggen. Die oordelen worden omlijnd door frames die zijn of haar normen en waarden organiseren, zulke frames heten ook wel schemata. De tekst bestaat uit frames, die worden expliciet via de aanwezigheid of afwezigheid van een aantal sleutelwoorden, slagzinnen, stereotypes, informatiebronnen en zinnen die thematisch clusters van feiten of oordelen bevestigen. (Entman, 1995). Deze onderdelen van framing worden ook wel eens *framing devices* genoemd en worden besproken in het onderdeel hieronder. De derde plaats waar framing plaatsvindt in het communicatieproces is de ontvanger. De frames of schemata die het denken van de ontvanger omlijnt kan de frames van de tekst en de framing intentie van de communicator al dan niet reflecteren. De laatste plaats is cultuur. De cultuur is een verzameling van algemeen opgeroepen frames. Cultuur kan daarom gedefinieerd worden als de empirisch demonstreerbare set van gemeenschappelijke frames, getoond in de discours en gedachten van de meeste mensen in een sociale groep. In alle vier de plaatsen heeft framing een gelijkaardige functie: selectie en benadrukken, en het gebruik van benadrukte elementen om een argument te construeren over problemen, hun oorzaak, evaluatie en of oplossing. (Entman, 1995)

Entman (1995) redeneert verder dat framing bepaalt of mensen een probleem opmerken, onthouden, hoe ze het evalueren en erop reageren. Als frames de aandacht vestigen op bepaalde aspecten van iets, is het logisch dat ze ook aandacht wegnemen van andere aspecten. Daarom is wat er wordt weggelaten even bepalend voor een frame als wat er wordt meegedeeld.

2.1.5.2 IN WELKE FRAMES KOMEN ALLOCHTONEN VOOR?

Shadid (2009) stelt vast dat er een aantal specifieke frames zijn waar allochtonen in voor komen. Zo onderscheidt hij ten eerste het *etnocentrismeframe*. In dit frame wordt er een heel duidelijke wij/zij-tegenstelling gecreëerd. Het is onze ‘superieure’ cultuur tegenover hun cultuur. Een typische kenmerk van dit frame is dat het niet vermeldt dat de allochtone individuen eigenlijk ook tot de ‘wij’-groep horen. Zo stelt ook Devroe (2007) vast dat de Belgische nationaliteit van allochtonen bijna nooit vermeld wordt. Het land van herkomst werd dan weer wel vaak vermeld.

Een tweede kenmerk voor het *etnocentrismeframe* is het gebrek aan berichten over discriminatie en racisme. (Shadid, 2009)

Een tweede frame is het *stigmatiseringsframe*. In dit frame worden allochtonen voorgesteld als probleemgroepen. Zo worden ze meer dan noodzakelijk in verband gebracht met misdaad, misbruik van sociale voorzieningen, criminaliteit, werkloosheid en drugs. Er wordt vaak een discours gebruikt waarin over allochtonen gesproken wordt in termen van invasies, bedreigingen tegen de nationale veiligheid en identiteit. (Shadid, 2009) In Vlaanderen blijkt dit ook het geval te zijn. Devroe (2007) stelde in haar studie vast dat allochtonen het vaakst voorkomen in het thema misdaad en justitie en dat daarbij vaak de etnische herkomst van de personen in kwestie werd vermeld.

Het derde frame dat Shadid (2009) onderscheidt is het *lekenframe*. In dit frame krijgen allochtonen weinig kans om hun mening te uiten. Ze worden bekeken als leken, die geen expertise hebben. Ook het negeren van de allochtone identiteit is een kenmerk van dit frame. Zo worden vaak allochtone personages in fictiereeksen of films gelijkgesteld aan ‘witte’ personages.

Het laatste frame is het *culturele-generaliseringsframe*. Hierbij worden allochtonen van bijvoorbeeld zowel Turkse als Marokkaanse afkomst als één homogene groep voorgesteld. Ondanks het feit dat de religieuze en sociale identiteiten heel anders kan zijn. Hierdoor worden allochtone personen vaak niet als een uniek individu voorgesteld, maar als een onderdeel van een homogene groep. Een belangrijk kenmerk van dit frame is dat religie buitenproportioneel wordt benadrukt. Zo wordt negatief gedrag van iemand uit die groep verklaard door de religieuze achtergrond, en niet door de sociaal-economische achtergrond. Dit noemt Shadid (2009) cultuurfixatie. Verder is er ook een oversimplificatie van de religie in kwestie. Bij de Islam bijvoorbeeld, worden vaak maar twee soorten onderscheiden: de

‘normale’ de ‘extreme’ of ‘fundamentalistische’. Ondanks het feit dat de diversiteit binnen de Islam enorm groot is. Meer uitleg over de oorzaak van framing volgt in het onderdeel productie.

2.2 EEN STAND VAN ZAKEN: HOE ZIT HET NU BIJ DE VRT?

2.2.1 OFFICIEEL BELEID

De VRT voert een officieel diversiteitbeleid. Om dat beleid te voeren werd het Charter Diversiteit opgesteld en werd de Cel Diversiteit opgericht. Ook was er een beheersovereenkomst met de Vlaamse overheid (2007 – 2011) dat stelt dat het beleid van de VRT de diversiteit in de Vlaamse gemeenschap probeert te weerspiegelen. Dit is dan ook het eerste punt in hun charter. Hieronder volgt een greep uit dat Charter voor diversiteit die relevant is in deze studie.

Bovenaan het charter staat dat de VRT “een afspiegeling [wil] zijn van de diversiteit in de Vlaamse samenleving, zowel in haar programma’s als in haar personeelsbestand” (<http://www.vrt.be/wie-zijn-we/werkingsprincipes/diversiteit>, 21/01/2011). Hierover meer in het onderdeel stand van zaken in de samenleving. Verder stelt de VRT ook nog het volgende:

- De VRT duldt geen enkele vorm van discriminatie op grond van geslacht, etnische afkomst, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, leeftijd, handicap of welk criterium dan ook.
- De VRT garandeert gelijke kansen, waarbij alleen de kwaliteiten van vrouwen en mannen doorslaggevend zijn.
- De VRT wil een belangrijke rol spelen in de verdere ontwikkeling van de identiteit en diversiteit van de Vlaamse samenleving en bijdragen tot de sociale cohesie en integratie van alle individuen, groepen en gemeenschappen, met als doel een democratische en verdraagzame samenleving.
- De VRT laat in haar programma’s leden van etnische-culturele minderheden, personen met een handicap, senioren aan bod komen als burger, deskundige, praatgast, deelnemer en publiek. (<http://www.vrt.be/wie-zijn-we/werkingsprincipes/diversiteit>, 21/01/2011)

Dit laatste puntje gaat dus over diversiteit op het scherm. Om dit te stimuleren geeft de Cel Diversiteit workshops, ateliers, discussiesessies, enz. Daarnaast heeft de Cel ook een uitgebreid netwerk met allochtone verenigen, integratiecentra, jongerenverenigingen,... Programmamakers kunnen een beroep doen op dit netwerk voor contactgegevens. Niet alleen op het scherm wordt geijverd voor meer diversiteit, ook achter het scherm is dat zo:

De VRT ijvert voor een zo gediversifieerd mogelijk personeelsbestand en neemt met het oog daarop initiatieven, eventueel in samenwerking met andere instanties, op het gebied van indienstneming, opleiding en sensibilisering (<http://www.vrt.be/wie-zijn-we/werkingsprincipes/diversiteit>, 21/01/2011)

Zo organiseert de VRT jaarlijks een beperkt aantal betaalde stages van zes maanden. Bij die stages is er positieve actie inzake tewerkstelling: etnische-culturele minderheden en personen met een handicap worden uitdrukkelijk aangemoedigd om zich kandidaat te stellen voor de stages. Een laatste puntje uit het charter maakt de link met de VVJ (Vlaamse Vereniging voor Journalisten): “de VRT neemt in haar berichtgeving de journalistieke richtlijnen en aanbevelingen inzake de berichtgeving over allochtonen in acht”. (<http://www.vrt.be/wie-zijn-we/werkingsprincipes/diversiteit>, 21/01/2011) Dit duidt op de “Aanbevelingen voor berichtgeving over allochtonen”. In deze aanbevelingen, opgesteld door de VVJ, in 1994 staan een aantal concrete tips over berichtgeving over allochtonen. Een aantal relevante punten uit die aanbevelingen:

Vermeld nationaliteit, geboorteland, etnische afkomst, huidskleur, religie of cultuur allen als deze informatie relevant is voor het bericht.

(http://www.journalist.be/deontologie_allochtonen.php, 21/01/2011)

Uit onderzoek blijkt (Devroe, 2007; Shadid, 2009) dat de etnische afkomst van allochtonen vaak werd vermeld. Devroe (2007) stelde daarnaast ook nog vast dat de eventuele Belgische nationaliteit heel vaak niet werd vermeld.

Vermijd onverantwoorde veralgemeningen en polarizingen.

(http://www.journalist.be/deontologie_allochtonen.php, 21/01/2011)

Hiermee stelt de VVJ voor om berichten over allochtonen enigszins te nuanceren. En om te proberen zoveel mogelijk de wij/zij-tegenstellingen, waarover eerder in deze studie reeds gesproken is, te vermijden. De VVJ stelt voor om gelijkenissen tussen mensen te benadrukken.

Vermijd nodeloos problematiseren en dramatiseren.

(http://www.journalist.be/deontologie_allochtonen.php, 21/01/2011)

De VVJ moedigt aan om allochtonen zoveel mogelijk in ‘gewone’ situaties te tonen, ze als ‘gewone’ burgers in de samenleving te representeren. De VVJ bedoelt hier natuurlijk mee dat allochtonen niet meer dan noodzakelijk in verband moet worden gebracht met bijvoorbeeld, criminaliteit of misdaad. Aan de keerzijde zit in deze aanbeveling echter ook een negatieve kant. Zo blijkt uit onderzoek van Devroe (2007) dat allochtonen ofwel heel vaak in een kader van misdaad voorkomen, ofwel als gewone burger. Bijna nooit komen ze voor aan de positieve kant van die schaal: als een deskundige of expert, in functie van hun beroep.

2.2.2 EEN STAND VAN ZAKEN BIJ DE VRT

Om het officiële beleid over diversiteit te vrijwaren laat de VRT studies uitvoeren, de zogenaamde Diversiteit Monitor. De laatste Monitor werd uitgevoerd in 2009, het is op basis van deze cijfers dat de streefdoelen rond diversiteit zijn ingevoerd. De studie naar diversiteit betreft etnisch-culturele diversiteit, maar ook diversiteit in gender, leeftijd en mensen met functiebeperkingen. Hieronder volgt een korte bespreking van die Monitor. De methodologie wordt belicht, de resultaten en ook de kritiek erop. In functie van deze studie ligt de focus op de etnisch-culturele diversiteit.

2.2.2.1 METHODOLOGIE VAN DE MONITOR

In de Monitor werd via een geconstrueerde week de schermaanwezigheid van diversiteit onderzocht. Het gaat dus niet om diversiteit in het personeelsbestand. Het gaat bovendien ook enkel en alleen om uiterlijke kenmerken van diversiteit. Het studieobject zijn actoren, dit zijn personen die ‘communicerend’ aan bod komen. De resultaten zijn behaald door middel van

een codeboek. Voor de Monitor werd zowel fictie als non-fictie gecodeerd, en dit zowel binnenlands als buitenlands. De etniciteit van de actoren werd heel specifiek gecodeerd. Dit gaat bijvoorbeeld van wit West-Europees tot Aziatisch (Noord en Centraal Azië). Bij de weergave van de resultaten van de Monitor werden die specifieke etniciteiten vaak geabstraheerd tot gekleurd en wit. (Hardy et. al., 2009) Meer hierover in het onderdeel kritiek. (2.2.3. Kritiek) Naast het noteren van kleur op televisie, werd ook onderzocht hoe, hoe vaak, en waar gekleurde personen op het scherm voorkomen. (Hardy et. al., 2009)

2.2.2.2 RESULTATEN VAN DE MONITOR

Zo blijkt bij de VRT 8,10% van de actoren gekleurd te zijn. Als we deze cijfers vergelijken met het totaal aantal gekleurde actoren in het gehele non-fictie aanbod, blijkt er in het nieuws beduidend minder kleur voor te komen. (Hardy et. al., 2009)

Uit het onderzoek blijkt dat ‘witte’ actoren beduidend meer Nederlands spreken dan ‘gekleurde’ actoren. Zo spreekt 79,10% van de ‘witte’ actoren Nederlands, bij de ‘gekleurde’ actoren is dit slechts 27,30%. (Hardy et. al., 2009)

De Monitor bekeek ook in welke frames actoren voorkomen. Zo onderscheidden ze twee frames: het criminaliteitsframe en het backbone frame. Dat laatste frame is er wanneer personen in functie van hun beroep zijn gekaderd. Gemiddeld 74,50% van de ‘witte’ actoren komt in het VRT nieuws in dit frame voor. Bij de ‘gekleurde’ actoren komt dit frame veel minder voor: 45,50% van de ‘gekleurde’ actoren komt in het kader van zijn/haar beroep voor. Om in het criminaliteitsframe te passen, hoeven de actoren niet direct met de misdaad betrokken zijn. Vanaf het moment dat de actor in verband wordt gebracht met criminaliteit, krijgt hij/zij dit frame mee. Zo kan de actor in kwestie een getuige, slachtoffer, advocaat, familielid, ... zijn. In het VRT-nieuws past slechts 3% van de ‘witte’ actoren in dit frame, dit staat tegenover 15,90% van de ‘gekleurde’ actoren. Dit frame wordt echter genuanceerd. Uit de totale cijfers (dus ook met fictie-programma's erbij) blijkt dat 14,50% van de ‘gekleurde’ actoren het criminaliteitsframe meekrijgen, dit in tegenstelling tot 9,50% ‘witte’ actoren. De Monitor bekijkt deze cijfers dieper en stelt vast dat in het criminaliteitsframe ‘gekleurde’ actoren vaker als getuige of politieagent voorkomen dan ‘witte’ actoren. ‘Witte’ actoren komen dan weer vaker voor als slachtoffer, dader of betrokkene. (Hardy et. al., 2009)

De studie legde naast deze frames ook nog het verband tussen kleur en thema's. Zo bleek dat 'gekleurde' actoren het meest voorkomen in verband met politiek (38,10%) en sociale kwesties (23,00%). (Hardy et. al., 2009) Dat gekleurde actoren vaak voorkomen in een politiek thema, is niet te verwonderen. Het werd ook al bevestigd in het onderzoek van Devroe (2007) naar het vermelden van het beroep bij allochtonen dat politicus of beleidsvoerder een vaak voorkomend beroep is.

De Monitor besluit met een vergelijking met de Monitor van 2007. Zo stellen ze vast dat er een daling is van 'gekleurde' actoren op Één en Ketnet in zowel fictie- als non-fictie-programma's. Canvas is dan weer de meest 'gekleurde' zender van Vlaanderen, bijna een kwart van de sprekers is 'gekleurd', dit is een stijging tegenover 2007.

2.2.2.3 KRITIEK OP DE MONITOR

Een eerste punt van kritiek wordt vaak gemaakt over de soorten etniciteit die als kleur worden gecodeerd. Zo worden bijvoorbeeld Zuid-Europeanen (Spaans, Italiaans, Grieks, ...) als etnisch anders gecodeerd. De vraag is of Zuid-Europeanen ook als etnisch anders worden ervaren in ons land. Anderzijds worden Oost-Europeanen als wit-Europees gecodeerd. De recente migratiestromen vertellen echter iets anders over de perceptie van deze twee bevolkingsgroepen in ons land. De voorbije jaren is het aantal migranten uit voormalige Oostbloklanden sterk gestegen, terwijl er net minder migranten zijn uit Zuid-Europa. Deze evolutie indachtig, zou een andere categorisering van etniciteit en kleur een beter beeld van de weerspiegeling van de maatschappij op het scherm kunnen opleveren. (Devroe, 2007) De brede opvatting van 'kleur' geeft ook nog een ander soort vertekend beeld. Zo stellen Sghiar en d'Haenens (2010: 17) in hun perceptie onderzoek dat Vlaamse minderheden zich niet altijd herkennen in hun 'kleurgenoten' uit hun land van herkomst.

Een tweede punt van kritiek ligt bij het soort televisie dat wordt gecodeerd. Zo worden zowel binnenlandse als buitenlandse fictie en non-fictie geanalyseerd. Hierdoor gaat de analyse verder dan de voorstelling van allochtonen in ons land. (Devroe, 2007) De uitbreiding naar buitenlands televisiemateriaal zorgt ervoor dat bijvoorbeeld ook Afro-Amerikaanse personen zoals de Amerikaanse president Barack Obama als etnisch anders worden gecodeerd. Sghiar en d'Haenens (2010) stellen dat naast kleurgenoten uit het land van herkomst ook Afro-Amerikaanse personages in aangekochte programma's geen

herkenningseffect hebben bij Vlaamse minderheden. Wat ontbreekt is de Vlaamse context. Er moet dus vooral meer diversiteit in het eigen aanbod komen.

Een derde punt van kritiek komt vanuit dit onderzoek zelf. Er is een gebrek aan transparantie bij de VRT Monitor. De Monitor van 2009 namelijk heel moeilijk te verkrijgen.

2.2.3 EEN STAND VAN ZAKEN IN DE SAMENLEVING

Uit de VRT Charter voor diversiteit blijkt dat de openbare omroep als een spiegel voor de diversiteit in de samenleving wil dienen. Het is dan natuurlijk belangrijk om te zien, hoe de diversiteit in de samenleving juist zit. Het blijkt heel moeilijk te zijn om een correct overzicht van de verschillende etnische minderheden in dit land te krijgen. Etnische herkomst wordt namelijk niet genoteerd, en vanaf iemand de Belgische nationaliteit verkrijgt verdwijnt hij/zij uit de statistieken. Op basis van nationaliteit blijkt dat in 2006 1,4% van de Belgische bevolking of 16% van de niet-Belgische bevolking Turks of Marokkaans is. Één derde van de Marokkanen en bijna de helft van de Turken bevinden zich in Vlaanderen of anders gezegd: in Vlaanderen leven bijna dubbel zoveel Marokkanen en Turken dan in Wallonië. De rest van de niet-Belgische nationaliteiten in onze bevolking bestaat uit personen uit de Europese Unie. (Devroe, 2007)

2.3 HOE ZIT HET IN ANDERE LANDEN?

2.3.1 AMERIKA

In 2000 voeren Entman & Rojecki een onderzoek uit naar de representatie van etnische minderheden in het nieuws. In de resultaten bleek dat in 75,5% van de nieuwsberichten blanken centraal stonden. In nieuwsberichten over politiek, economie, buitenlands beleid, wetenschap, rampen en ongevallen kwamen etnische minderheden nagenoeg niet aan het woord. Bij sport en misdaad kwamen etnische minderheden dan weer wel drie tot vier keer meer aan het woord dan blanken. Reeds eerder zagen we dat op het nieuws van de VRT allochtonen weinig als deskundige worden getoond. Dit bleek ook het geval te zijn voor de Amerikaanse zenders. Zo zou de relatie tussen blanke en zwarte experts er een van 36:1 zijn. Er is dus gemiddeld per 36 blanke deskundigen één gekleurde deskundige. Bovendien komen gekleurde experts vooral voor bij wat Entman & Rojecki (2000) *black related themes*

noemen. Als kleurlingen zelf het onderwerp zijn, komen er dan weer minder gekleurde experts aan het woord. Ook in steden waar er een meerderheid van zwarten is, en waar dus voldoende gekleurde deskundigen zijn, is er een ondervertegenwoordigen op het scherm. Verder blijken etnische minderheden dus vooral voor te komen bij misdaadberichtgeving. Wanneer we hier dieper op ingaan zien we dat er ook een oververtegenwoordiging is van zwarten als dader en van blanken als slachtoffer. Zwarte daders worden ook vaker gehandboeid getoond, terwijl ze worden vastgehouden door blanke politiemannen. Bij een klein onderzoek naar de diversiteit in het Chicago politiekorps bleek dat er slechts een gedeeltelijke afspiegeling is van de realiteit van het korps. Zo bestaat 35% van het Chicago politiekorps uit etnische minderheden, toch worden blanke politieagenten twaalf keer meer getoond.

Verder worden ook de namen van blanke daders twee keer meer vermeld dan die van zwarte daders. Dit zou volgens Entman & Rojecki (2000) komen omdat journalisten het idee van *the dangerous black male* hebben. Dat is een vaststaand type, waardoor ze het niet nodig vinden de naam van de dader te vermelden.

2.3.2 GROOT-BRITTANNIË

Philo & Beatie (1999) deden een onderzoek rond de berichtgeving over één specifiek onderwerp rond migratie. Ze onderzochten zowel televisienieuws als geschreven pers, maar het zwaartepunt van hun onderzoek lag bij de televisieberichtgeving. Zij stelden vast dat het migratieproces op een enge manier werd voorgesteld. En dat voordelen van migratie niet werden vermeld: over de economische meerwaarde werd bijvoorbeeld niet gesproken. Verder concludeerden zij dat migratie als een ‘zwart’ of een ‘derde wereld’ probleem werd voorgesteld. Zo waren er voornamelijk migranten uit ontwikkelingslanden te zien. Ook leggen de onderzoekers de link tussen de media en de wetgeving in het migratiebeleid, ze stellen vast dat de berichtgeving gevolgen heeft gehad voor het beleid.

Een positievere noot wordt gebracht door Law (2002) hij stelt vast dat er een dominante houding van anti-racisme is in het nieuws. Zo zouden 74% van de onderzochte nieuwsitems een anti-racistisch bericht zijn. Onder anti-racistisch verstaat Law een anti-racistische boodschap en een boodschap die het heeft over de belangen van etnische minderheden. De belangrijkste thema's in het nieuws waren misdaad (16%), arbeid (15%), ras (14%), asiel (11%). Verder stelt Law ook nog vast dat 80% van de radio en televisie nieuwsitems een

positieve boodschap over minderheden uitdragen. In 23% van de nieuwsitems spelen etnische minderheden een centrale rol. De rollen waarin minderheden voorkomen, zijn wel eerder beperkt. Zo worden zwarten voornamelijk voorgesteld als crimineel, slachtoffer van racisme of probleem migranten.

2.3.2.1 DE BBC

De *British Broadcasting Corporation*, of de BBC, trekt het voortouw als het gaat om diversiteitbeleid. Net als de VRT heeft de Britse openbare omroep ook een charter voor diversiteit. In *The BBC's Commitment* staat dat zij het volledige publiek van het Verenigd Koninkrijk willen bereiken. Dat publiek is divers qua interesse, gender, leeftijd, etniciteit, religie, sociale achtergrond, seksuele oriëntatie, politieke kleur,

(<http://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/policies/diversity.shtml>, 24/01/2011) Verder staat er in de *Commitment* een aantal beloftes en wettelijke verplichtingen rond diversiteit:

- The BBC is committed to reflecting the diversity of the UK audience in its workforce, as well as in its output on TV, on radio and online.
- The BBC also has a number of legal obligations to comply with current legislation, for example around the Disability Discrimination Act (DDA).
- The BBC has set itself workforce targets. These are currently under review by the Diversity Board, which is chaired by the BBC Director-General.

(<http://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/policies/diversity.shtml>, 24/01/2011)

Om deze beloftes na te komen heeft de BBC een aantal procentuele doelstellingen vastgelegd. Die doelstellingen moeten de diversiteit weerspiegelen op en achter het scherm. Het is bedoeling dat ze in december 2012 voltooid zijn. Één van die streefcijfers is het aantal zwarten en etnische minderheden dat in het volledig personeelsbestand aanwezig zijn. Het doel voor eind 2012 is 12,5%. Op 31 januari 2009 stond de teller al op 12%. De streefcijfers zullen hier dus wellicht vroegtijdig bereikt worden.

2.3.3 NEDERLAND

In Nederland is er net als in Vlaanderen een Monitor Diversiteit. In de Monitor van 2002 staat er te lezen dat 70% van de personen die aan het woord komen in non-fictie programma's blank zijn. Non-fictieprogramma's worden hier wel ruim genomen: dit is zowel het nieuws als bijvoorbeeld ook spelprogramma's. Van de personen die een professionele functie hadden binnen een programma (presentator, verslaggevers, ...) waren er 82% blank. 17% van de presentatoren zijn etnisch anders. Van alle personen die een externe programmafunctie hebben (deelnemers, performers, ...) zijn er 14% etnisch anders. Het valt vooral op dat etnische minderheden afwezig zijn als panellid, of spelkandidaat. Heel specifiek komen vooral zwarten voor bij de onderwerpen entertainment en sport. Van alle deskundigen zijn er 15% etnisch anders. Hier moet wel bij opgemerkt worden dat ook buitenlandse nieuwsberichten werden geanalyseerd. Wanneer de thema's multiculturaliteit en integratie worden besproken, komen allochtone personen weinig aan bod. (Devroe, 2007)

Shadid (2009) legt in zijn onderzoek de link tussen de gespannen verhouding met moslims in de samenleving en de manier waarop moslims voorgesteld worden in de media. Hij duidt op een integratienota van het kabinet Balkenende IV waarin de oorzaak voor die gespannen verhouding aan de toenemende zichtbaarheid van de Islam, criminaliteit en radicalisering van enkele islamitische jongeren wordt toegeschreven. Hier poneert hij echter een tegenstem, door te wijzen op een rapport van de Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie (ECRI, 2008):

De Commissie stelt dat moslims in Nederland onderworpen zijn aan stereotyperend, stigmatiserend en soms ronduit racistisch politiek taalgebruik, vooringenomen mediaberichtgeving en buitenproportionele aandacht voor veiligheids- en ander beleid. (Shadid, 2009: 173)

Verder legt Shadid (2009) nog de nadruk op een marktonderzoek uit 2005 dat aantoonde dat 63% van de moslims de voorstelling van moslims negatief ervaart. In datzelfde artikel wijst hij op de Concessiewet waarin het Nederlandse diversiteitsbeleid is vastgelegd. Daarin staat onder andere dat ongeveer 20% van de zendtijd aan multiculturele programma's besteed moet worden, dat aandacht voor verschillende ervaringen en perspectieven binnen een diverse samenleving belangrijk is voor verscheidenheid en kwaliteit in programma's en dat de

programma's relevant moeten zijn voor verschillende groepen uit de samenleving. In 2007 gaf de openbare omroep nog aan dat ze niet tevreden was met het bereikte resultaat in dit domein.

2.4 PRODUCTIE

In dit onderdeel nemen we een kijkje achter de schermen. We onderzoeken hoe het productieproces van nieuws bijdraagt tot een bepaalde representatie van etnische minderheden. Eerst bekijken we wat consensusjournalistiek is en hoe het invloed heeft op de berichtgeving over allochtonen. Verder onderzoeken we of etnische minderheden op de werkvloer een verschil uitmaakt op dit domein, en als laatste bekijken we hoe framing tot stand komt tijdens de productie van nieuws.

2.4.1 CONSENSUSJOURNALISTIEK

Zoals we reeds zagen, is het eindproduct van het nieuws het gevolg van een hele selectieprocedure. Volgens De Ridder (2010) zijn er een aantal vaste selectiecriteria in die procedure. Zo krijgen verhalen waarover een brede consensus bestaat de voorkeur. Dit heet consensusjournalistiek. Als verklaring geeft zij hiervoor de strakke deadline, waardoor journalisten niet elk verhaal kunnen uitspitten. Hierdoor is het gemakkelijker om voor veilige verhalen te gaan, waar zekerheid en consensus over bestaat. Zo ontstaat er een “blindheid voor dissonantie” (De Ridder, 2010: 45) Dit is ook te verklaren door de doelgroep die de pers voor ogen houdt. Die doelgroep is de middenklasse en bestrijkt zowat 80% van de bevolking. Uit onderzoek is het geweten dat net deze groep twijfelachtig staat tegenover de slaagkansen van een interculturele samenleving. De journalisten zelf komen ook meestal uit deze middenklasse. Aangezien journalisten vaak onbewust hun eigen leefwereld als referentie gebruiken, nemen zij ook zo de normen en waarden mee in hun berichtgeving. (De Ridder, 2010)

Deze consensusjournalistiek zorgt ook voor het gebrek aan allochtone deskundigen (zie hierboven). Zo stelt De Ridder (2010) dat allochtone deskundigen en woordvoerders ook gekozen worden volgens de consensus. Zo moeten zij ofwel clichés bevestigen ofwel ze net helemaal uitwissen en zich “witwassen” (De Ridder, 2010: 47). Vanuit de journalistiek klinkt

het vooral dat er niet genoeg allochtone deskundigen en woordvoerders zijn. (De Ridder, 2010) Enerzijds zijn er inderdaad minder allochtone deskundigen, anderzijds zijn er wel genoeg plaatsen en manieren om ze te vinden. Zo is er bijvoorbeeld de expertendatabank. Dat is een website met meer dan 1000 deskundigen. Deze deskundigen zijn vrouwen, transgender, allochtoon of hebben een functiebeperking. (<http://www.expertendatabank.be/journalist>, 25/01/2010) Door de tijdsdruk waaronder journalisten moeten werken, gaan ze echter snel naar een vertrouwde groep van deskundigen. Ook het publiek heeft graag een vertrouwd gezicht om een overzicht te krijgen van het maatschappelijk debat. Verder klinkt het bij de journalisten dat er niet genoeg goede allochtone deskundigen en woordvoerders zijn. De Ridder (2010) besluit hier echter dat er genoeg goede allochtone deskundigen zijn, maar dat de diversiteit in allochtone stemmen de journalisten afschrikt. De diversiteit in de allochtone gemeenschap is even groot als die in de gehele samenleving. Toch worden etnische minderheden nog vaak als één homogene groep voorgesteld.

2.4.2 KLEUR OP DE WERKVLOER

Devroe (2007) stelt dat er in het Vlaamse nieuwsmedium maar heel weinig kleur op de werkvloer is. Zo is slechts 0,9% van de journalisten (aangesloten bij de VVJ) etnisch anders. Verder blijkt ook dat aan alle onderzochte nieuwsberichten (zowel van de VRT als van de VTM) slechts 7,4% één of meerdere allochtone journalisten hebben meegewerkt. Dat dit heel weinig is, staat vast. Maar of een groter aantal allochtone journalisten een effect zou hebben op hoe allochtonen worden voorgesteld in de media is niet duidelijk.

Zo is er ten eerste de *burden of representation*. Zo moeten etnische minderheden in de media de keuze maken om ofwel het respect te winnen van de *peers* en dus aan de verwachtingen van het mediabedrijf te voldoen. Ofwel moeten ze de onder- en misvertegenwoordiging van etnische minderheden in de media proberen te veranderen en zo aan de verwachtingen van de achterban voldoen. (Hall, 1996)

Entman & Rojecki (2000) stellen vast dat zwarte journalisten dezelfde perspectieven in hun berichtgeving stoppen als blanke journalisten. Er is geen verschil in de verslaggeving, waaruit zij besluiten dat de zwarte journalisten doen wat van hen verwacht wordt volgens hun job beschrijving en professionele rollen.

Bovendien stelt Campbell (1995) dat de aanwezigheid van etnisch andere journalisten op het scherm een *enlightened racism* ontlokt. De kijker krijgt constant etnische minderheden

in verband met misdaad en andere probleemsituaties te zien. Als dit beeld geconfronteerd wordt met een journalist die ook een etnische minderheid is, denkt de kijker dat de sociale malaise van sommige allochtonen dus hun eigen schuld is. Want als de journalist in kwestie een succesvolle carrière kan bereiken, moeten andere etnische minderheden dat ook kunnen. Hierdoor wordt de sociale en historische context van allochtonen uit het oog verloren. (Campbell, 1995) Bovendien wordt in de berichtgeving over misdaad en allochtonen zelf ook weinig tot geen sociale en historische achtergrondkennis meegegeven. (Devroe, 2007)

2.4.3 HOE KOMT FRAMING TOT STAND?

Reeds eerder zagen we dat allochtonen in bepaalde (negatieve) frames worden voorgesteld. Shadid (2009) geeft een verklaring voor die frames: de oorzaak begint op de werkvloer. Zo zijn er drie elementen die de negatieve framing van allochtonen veroorzaakt. Een eerste oorzaak ligt bij de opiniemakers. Deze brengen bepaalde vooroordelen en ideologieën mee in hun berichtgeving. Journalisten komen grotendeels uit de autochtone middenklasse, en kregen dus ook de gepaste opleiding en opvoeding mee. Omdat de berichtgeving over allochtonen aansluit bij de eigen vooroordelen en normen en waarden, zien journalisten vaak geen noodzaak voor hoor en wederhoor. Dit sluit aan bij de consensusjournalistiek, waarover hierboven reeds werd gesproken.

Een tweede oorzaak ligt in de mediaorganisatie als bedrijf, meer specifiek in de marktgerichtheid van een nieuwsorganisatie. Het is de bedoeling om zoveel mensen te bereiken, om dus zoveel mogelijk kijkcijfers te halen. Om dit te bereiken moet de verslaggeving een zo hoog mogelijke nieuwswaarde en sociaal gewicht hebben. Een hoge nieuwswaarde wordt bereikt door een inhoud die afwijkt van wat algemeen gangbaar is in de samenleving. Een zwaar sociaal gewicht wordt bereikt door berichten die de kijker doet voelen dat het mediagegeven in kwestie hem/haar persoonlijk aangaat. Hierdoor toont de berichtgeving een afwijkend gedrag van allochtonen, en dat dit gedrag gevolgen heeft voor iedereen in de samenleving. (Shadid, 2009)

Een derde oorzaak voor de negatieve frames voor allochtonen ligt bij de dominante nieuwsbronnen. Invloedrijke politieke of economische belangengroepen krijgen snel veel aandacht in nieuwsberichten. Journalisten nemen de frames van die belangengroepen over in hun berichtgeving. Shadid (2009) geeft hier als voorbeeld de Nederlandse, extreem rechtse politicus Geert Wilders van wie journalisten soms heel ongenueanceerd het frame overnemen.

3 CONCLUSIE EN ONDERZOEKSVRAAG

Met de VRT Monitor voor ogen, kunnen we stellen dat de streefcijfers een stap vooruit zijn. Volgens de Monitor is de hoeveelheid kleur op het VRT scherm de voorbije twee jaar gedaald, enkel Canvas kan een lichte stijging optekenen. Niet alleen de hoeveelheid kleur op het scherm is belangrijk, maar ook hoe kleur op het scherm verschijnt. Uit de cijfers van de Monitor en andere onderzoeken blijkt dat mensen van kleur vaker op televisie verschijnen in een criminaliteitsframe en minder vaak in een backbone frame, dat houdt in dat ze minder in functie van hun beroep worden geïnterviewd. Naast de resultaten van de Monitor, kan ook bij de methodologie van de Monitor vragen worden gesteld. De brede opvatting van kleur en het meetellen van buitenlandse producties en buitenlands nieuws zorgt voor kritiek op de Monitor. Als we kijken naar andere landen, zien we dat ook daar met gelijkaardige problemen wordt gekampt. Enkel Groot-Brittannië heeft met de BBC een voortrekkersrol. De doelstellingen van de BBC rond diversiteit, worden in alle waarschijnlijkheid voor de deadline van 2012 behaald.

Op basis van de hierboven verzamelde informatie, kunnen we een onderzoeksvraag opstellen voor deze studie. Die onderzoeksvraag bestaat uit één hoofdvraag en twee subvragen: Zijn er verschillen in de weergave van de etnische diversiteit tijdens het VRT zeven uur journaal, na het instellen van de streefcijfers?

- A. Zijn er kwantitatieve verschillen: wat is het aantal gekleurde gezichten op het nieuws?
- B. Zijn er kwalitatieve verschillen: hoe worden etnische minderheden voorgesteld op het nieuws?

4 METHODOLOGIE

In dit onderdeel bespreken we de methode waarmee gewerkt werd in het onderzoek. Eerst bekijken we wat precies onderzocht werd: de data. Daarna gaan we dieper in op hoe die data onderzocht werden via het codeboek.

4.1 DATA

Voor dit onderzoek werd gebruik gemaakt van zestig VRT journaals, waarvan dertig uit de maand november en dertig uit december. Alle journaals zijn 19u-journaals en werden verkregen via het ENA of het Elektronisch Nieuwsarchief, in samenwerking met de Universiteit Antwerpen. Ondanks het feit dat in vorig onderzoek naast journaals ook vaak andere non-fictie programma's en zelfs fictie-programma's werden onderzocht, leggen we hier uit tijdsgebrek toch de focus op journaals. Van de journaals werd enkel het binnenlands nieuws en het sportnieuws gebruikt.

4.2 CODEBOEK

De journaals werden geanalyseerd volgens een codeboek. Dit codeboek is deels gebaseerd op het codeboek van de VRT Monitor zelf, maar ook op een codeboek van Devroe (2007). Verschillende elementen uit deze twee codeboeken werden opgenomen en eventueel aangepast of aangevuld naar de noden van dit specifiek onderzoek. Het codeboek en de turflijsten zijn te vinden in bijlage 1 en 2. Het codeboek is in drie niveaus ingedeeld, waarbij telkens dieper wordt ingegaan op één specifiek element. Het hoogste niveau is dat van het journaal, daarna werd elk journaalitem apart bekeken en als laatste werd elke actor in dat item gecodeerd. Hieronder volgt een korte bespreking van deze drie niveaus.

4.2.1 NIVEAU 1: HET JOURNAAL

Op dit niveau wordt gekeken naar het gehele journaal. Het journaal in deze analyse begint vanaf de hoofdpunten en eindigt net voor de afkondigingen. Enkel het binnenlands nieuws en het sportnieuws wordt gecodeerd. Er wordt gevraagd naar het aantal items en de duur van alle items samen. Een nieuw item begint als een nieuw thema begint. Het kan dus, bijvoorbeeld, gebeuren dat er maar één of twee binnenlandse nieuwsitems in het journaal voorkomen, omdat het gehele binnenlands nieuws gewijd is aan slechte weersomstandigheden in verschillende plaatsen in België.

Er wordt ook gevraagd of er gekleurde actoren in de items voorkomen en de totale duur van alle items samen waarin gekleurde actoren voorkomen. Met een “actor” bedoelen we iemand die zowel zichtbaar als hoorbaar is. Een actor moet dus in beeld komen en tegelijkertijd spreken. Achtergrondgeluid en geroezemoes tellen niet mee. De actor moet duidelijk deel uitmaken van het geheel. Met “gekleurd” bedoelen we zichtbare niet-westerse uiterlijke kenmerken, zoals huidskleur, haarsoort, oogvorm, kledij, tongval, Het gaat puur om uiterlijke kenmerken en er wordt dus geen uitspraak gedaan over het al dan niet allochtoon zijn van de actor.

Het vermelden van de hoofdpunten wordt niet als item meegeteld, ook het weer en de aankondigingen van Terzake of Panorama tellen niet mee.

4.2.2 NIVEAU 2: HET ITEM

Zoals hierboven reeds werd uitgelegd, wordt het begin en einde van een item bepaald volgens het thema. Bij de analyse van een item wordt gevraagd naar de duur en of het al dan niet een hoofdpunt is. Per item wordt ook naar het aantal witte en gekleurde actoren gevraagd. Het kan zijn dat een actor meerdere malen voorkomt, als dat gebeurt wordt de actor ook meerdere malen geteld. Ook nieuwslezers en verslaggevers tellen mee als actoren. Verslaggevers worden slechts één keer per item meegeteld. Nieuwslezers worden alleen in het eerste item van het journaal meegeteld. Per item wordt ook een hoofdthema vastgesteld, hieronder volgt een bespreking van de verschillende thema's.

4.2.2.1 CONFLICT EN DEFENSIE

Hieronder valt de verslaggeving van alle gewapende conflicten, aanslagen en alles wat met het leger en militaire aangelegenheden te maken heeft. Bijvoorbeeld: een terroristische aanslag op het Ministerie van buitenlandse zaken. Een bankoverval hoort dan weer bij misdaad en justitie (4.2.2.7.).

4.2.2.2 ENTERTAINMENT, KUNST EN CULTUUR EN MEDIA

Al het nieuws over televisie, radio en andere media horen thuis in dit thema. Ook film, theater, musicals, literatuur, architectuur, schilderkunst, bouwkunst, musea en muziek horen bij dit onderdeel. Bijvoorbeeld een literaire prijs die wordt uitgereikt, of de veiling van een bekend schilderij.

4.2.2.3 HUMAN INTEREST

Alle nieuwsitems zonder directe nieuwswaarde kunnen in dit thema geplaatst worden. Ze zijn meestal luchtiger en gaan over lifestyle, mode, royalty, recordpogingen, vox pops, faits divers, Bijvoorbeeld nieuws over beroemdheden of over activiteiten zoals De Gordel. Wanneer een kunstenaar of artiest overlijdt, hoort dit bij entertainment, kunst en cultuur en media (4.2.2.2.)

4.2.2.4 ECONOMISCHE ACTIVITEITEN, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Dit thema betreft alle berichtgeving over algemene economische onderwerpen, zowel publiek als privaat. Het gaat om nieuws van werkgevers- en werknemerszijde. Voorbeeld onderwerpen zijn: vakbonden, CAO's, faillissementen, grote fusies, beursgang,... .

4.2.2.5 OPVOEDING, ONDERWIJS EN VORMING

Onder dit thema vallen alle nieuwsitems die gaan over specifieke situaties in scholen of het beleid dat scholen zelf voeren. Dit kunnen allerlei vormingsactiviteiten zijn of bijvoorbeeld ook nieuws over jeugdbewegingen. Het regeringsbeleid omtrent onderwijs hoort dan weer in de categorie politiek, overheid en beleid (4.2.2.6.) thuis.

4.2.2.6 POLITIEK, OVERHEID EN BELEID

In dit thema passen alle nieuwsitems waarbij de nadruk ligt op beslissingen van overheden of politieke partijen, het democratisch bestel, staatkundig beleid, Ook het regeringsbeleid rond mensenrechten, integratie, opvang van vluchtelingen, gelijke kansen, ... horen hier thuis. Bijvoorbeeld een nieuwsbericht over een nieuw wetsvoorstel.

4.2.2.7 MISDAAD, JUSTITIE EN CONTROLE

Bij dit thema hoort alle berichtgeving over criminaliteit en de gerechtelijke gevolgen daarvan. Dit kunnen dus bijvoorbeeld alcoholcontroles of rechtszaken zijn. Ook wanneer het item betrekking heeft op een onveiligheidsgevoel plaatsen we dit hieronder. Aanslagen met een politiek of religieus karakter plaatsen echter onder conflicten en defensie (4.2.2.1.).

4.2.2.8 ONGEVALLLEN EN RAMPEN

Dit thema bevat al het nieuws over allerlei soorten rampen. Bijvoorbeeld, natuurgeweld en de gevolgen daarvan, vervuiling, instorten van een brug, Het thema bestrijkt ook alle soorten ongevallen (bijvoorbeeld weekendongevallen of een brand).

4.2.2.9 GEZONDHEIDSZORG EN WELZIJN

Alle nieuwsberichten die te maken hebben met geneeskunde, farmacie, paramedische beroepen zoals logopedie of maatschappelijk werk vallen onder deze noemer. Zo hoort ook alles wat met het OCMW te maken heeft hier thuis. Een voorbeeld is een nieuwsbericht over voorlichtingscampagnes in verband met AIDS. Wanneer het item gaat over wetsvoorstellen en beleid omtrent gezondheidszorg en welzijn, wordt het item gecategoriseerd onder politiek, overheid en beleid.

4.2.2.10 WETENSCHAP, UITVINDING EN TECHNIEK

Onder dit thema valt alles over fundamenteel wetenschappelijk en beleidsgericht onderzoek, maar ook nieuwe technieken of ruimtevaart. Als het gaat om een uitvinding in de medische sector, hoort het item thuis in de categorie gezondheidszorg en welzijn (4.2.2.9.). Wanneer het onderwerp van het onderzoek in één van de andere categorieën thuis hoort, dan wordt hieraan prioriteit gegeven.

4.2.2.11 NATUUR, MILIEU EN MOBILITEIT

Onder deze noemer vallen alle nieuwsberichten over milieu, natuur, ggo's en energie. Ook ruimtelijke ordening past bij dit thema. Alles wat met verkeer te maken heeft, dus ook verkeersveiligheid, wordt hier gecategoriseerd. Verkeersovertredingen en controle daarentegen, hoort thuis in het thema misdaad, justitie en controle (4.2.2.7.). Een voorbeeld hiervan is het plaatsen van meer oplaadpunten voor elektrische wagens.

4.2.2.12 RELIGIE

Alle berichtgeving over rituelen, gewoontes, verplichtingen die men navolgt voor het geloof horen thuis in deze categorie. Terrorisme of geweld met religieuze basis plaatsen we bij conflict en defensie (4.2.2.1.). Ook algemene nieuwsitems over één of meerdere religies horen hier thuis. Bijvoorbeeld, een item over religieuze feestdagen.

4.2.2.13 SPORT

Alle sportitems krijgen in de codering dit thema toegewezen. Het sportnieuws vormt hier een uitzondering op de afbakening van een item. Zoals reeds eerder werd vermeld, wordt het begin en einde van een item bepaald door het thema. Omdat alle sportitems hetzelfde thema hebben (sport), wordt hier dus een uitzondering gemaakt. De items krijgen allemaal het thema sport toegewezen, maar wanneer een item begint en eindigt wordt wel bepaald volgens de thema's binnen de sport. Zo zal al het voetbalnieuws één item zijn, het tennisnieuws is dan weer een ander item.

4.2.2.14 ANDERE

Alle items die in geen enkele van bovenstaande categorieën onder te brengen zijn, krijgen in de codering het thema andere.

4.2.2.15 ALLOCHTONENTHEMA'S

Dit thema onderscheidt zich van de andere thema's omdat een item zowel bij dit thema kan worden geplaatst als bij een ander. Dat is enkel mogelijk bij de allochtonenthema's. Een item over het Suikerfeest, bijvoorbeeld, wordt dan zowel bij het thema religie als bij de allochtonenthema's geplaatst. Allochtonenthema's gaan heel breed. Het gaat om nieuwsberichten over gelijke kansen, rollenpatroon, etnische minderheden, integratie. Maar ook over inburgering, voorstelling van allochtonen in de media, vorming en opleiding van allochtonen. Onder dit thema passen ook seksualiteit, relaties, uithuwelijking bij allochtonen. Ook zaken als welzijnszorg, sociale zekerheid, het OCMW, financiën passen in dit thema als het betrekking heeft op allochtonen. Geweld dat een racistische oorsprong heeft of geweld tussen allochtonen kunnen we hier ook onder klasseren. Wanneer andere religies dan het Katholicisme worden besproken, hoort dit ook in dit thema thuis.

4.2.3 NIVEAU 3: DE ACTOR

Het laatste niveau is het niveau van de actor. Hier gaan we per actor na hoe hij/zij in beeld wordt gebracht. De definiëring van een actor werd hierboven reeds uitgelegd (4.2.1. Niveau 1: het journaal). Het gaat om een persoon die sprekend in beeld komt. Eerst wordt nagegaan of de actor “wit” of “gekleurd” is, ook dit onderscheid werd al eerder uitgelegd (4.2.1. Niveau 1: het journaal). Daarna wordt gevraagd naar de taal. Er wordt een tweedeling gemaakt tussen Nederlands en anderstalig.

4.2.3.1 DE PROGRAMMAFUNCTIE VAN DE ACTOR

Na de basiskenmerken van de actor te hebben vastgesteld, bekijken we de actor iets dieper. Eerst wordt de programmafunctie van de actor onderzocht. Hieronder volgt een korte beschrijving van de verschillende programmafuncties.

De actor is veelal een interviewsobject, maar hij/zij kan ook de nieuwslezer of verslaggever zijn. Bij een debat is de actor de moderator of een discussiedeelnemer. Wanneer bijvoorbeeld iemand overleden is, kan de actor het onderwerp zijn van een portret. Als in het nieuws een stukje getoond wordt uit een ander programma kan daarin een actor zitten die presentator is. Er is ook een categorie “andere”. Deze categorie kan gebruikt worden als de programmafunctie van de actor onduidelijk is.

4.2.3.2 DE ROL VAN DE ACTOR

Niet alleen de functie van de actor in het programma wordt bekeken, maar ook welke rol de actor speelt in het programma. Hieronder volgt een korte beschrijving van de verschillende rollen die een actor kan spelen.

De actor kan een getuige of omstaander zijn. Vaak is de actor een deskundige of wordt hij/zij geïnterviewd in functie van zijn/haar beroep. De actor kan ook een slachtoffer of

een dader zijn. Een actor kan ook een betrokkene zijn, bijvoorbeeld iemand die familie is van een slachtoffer. Wanneer we de mening van de actor te horen krijgen als “de mening van de man in straat” krijgt hij/zij de rol van vox pop toebedeeld. Als de actor een toespraak geeft, krijgt hij/zij de rol van een toespraakgever. Is de actor een artiest, en krijgen we een stukje van zijn/haar performance te zien dan krijgt de actor de rol van performer.

Als de actor “gekleurd” is, dan worden nog twee extra dingen bevraagd: wordt de actor stereotiep of niet stereotiep voorgesteld en wordt de actor als een individu of als een groep voorgesteld. Een gekleurde actor is stereotiep als hij/zij duidelijk niet Westers is door kledij of handeling. Een actor is een individu als zijn/haar naam vermeld wordt.

5 RESULTATEN

In dit onderdeel worden alle resultaten weergegeven en kort besproken. We volgen voor de weergave van de resultaten de indeling van het codeboek. We beginnen dus met het gehele journaal, daarna komen de resultaten van de items en als laatste bespreken we de resultaten per actor. We maken in elk niveau een vergelijking gebaseerd op de maand: hoe zit het in de maand november en hoe in december. Aan het einde van elk niveau wordt een analyse gemaakt van de resultaten. Een algemeen besluit is te vinden in het laatste hoofdstuk, 6. Besluit.

5.1 NIVEAU 1: HET JOURNAAL

In niveau 1 werden verschillende aspecten van het journaal onderzocht. Per journaal werd de duur in seconden genoteerd en het aantal hoofdpunten. De resultaten van die twee metingen zijn te vinden in bijlage 3 en 4.

5.1.1 HET BINNENLANDS NIEUWS

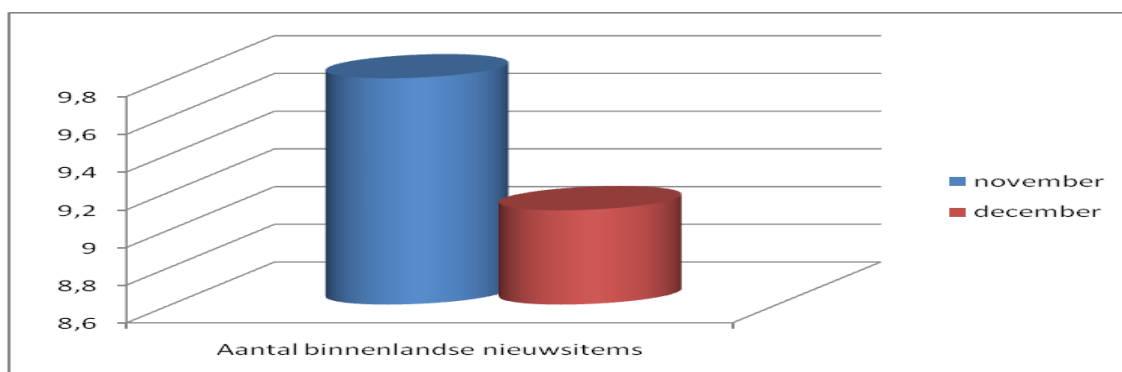
Voor het binnenlands nieuws werd onderzocht hoeveel items er per journaal zijn, maar ook hoe lang het binnenlands nieuws duurt en in hoeveel items er gekleurde actoren voorkomen. Hieronder worden de resultaten van het binnenlands nieuws weergegeven

5.1.1.1 AANTAL BINNENLANDSE NIEUWSITEMS

In de maand november waren er gemiddeld 9,80 binnenlandse nieuwsitems, in december ligt dit aantal iets lager: 9,10 items. Er is geen significant verschil ($p=0,399$), de standaardafwijking is laag.

Maand		N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
november	Binnenl	30	1,00	16,00	9,80	3,49
	Valid N (listwise)	30				
december	Binnenl	30	2,00	14,00	9,10	2,86
	Valid N (listwise)	30				

Tabel 1: Aantal binnenlandse nieuwsitems



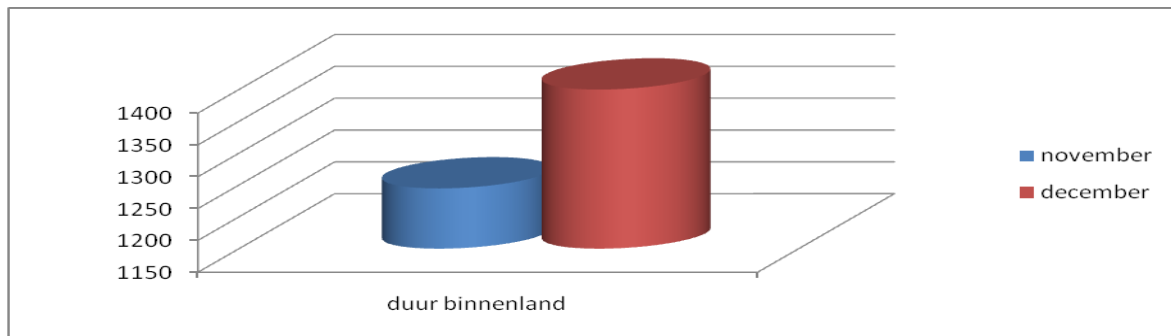
Grafiek 1: Het gemiddeld aantal binnenlandse nieuwsitems per journaal

5.1.1.2 DUUR VAN HET BINNENLANDS NIEUWS

In de maand november duurde het binnenlands nieuws gemiddeld 1244,63 seconden, ofwel 21 minuten en 14 seconden. In december duurde het binnenlands nieuws gemiddeld iets langer: 1399,90 seconden, ofwel 23 minuten en 33 seconden. Er is geen significant verschil ($p = 0,127$) opnieuw is de standaardafwijking klein.

Maand		N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
november	Duurbinnenl	30	574,00	1888,00	1244,63	323,61
	Valid N (listwise)	30				
december	Duurbinnenl	30	410,00	2879,00	1399,90	443,81
	Valid N (listwise)	30				

Tabel 2: duur van het binnenlands nieuws in seconden



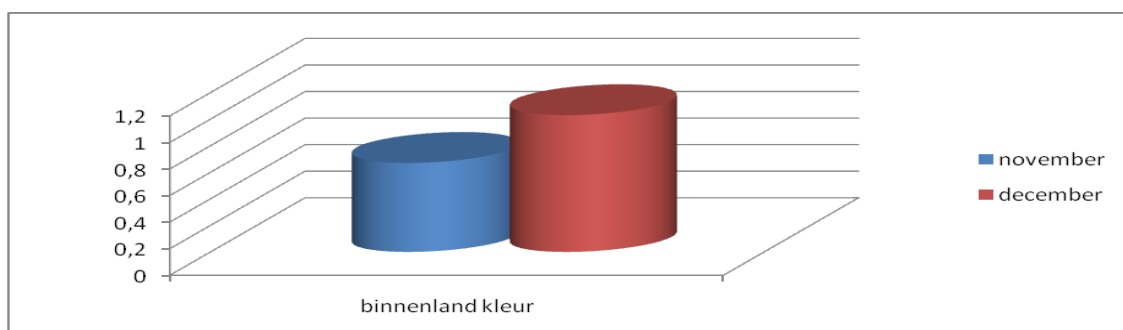
Grafiek 2: Gemiddelde duur van een binnenlandsnieuwsitem in seconden

5.1.1.3 BINNENLANDS NIEUWS MET GEKLEURDE ACTOREN

In november zijn er gemiddeld 0,67 binnenlandse nieuwsitems waarin minstens één gekleurde actor voorkomt, in december ligt dat aantal iets hoger: in 1,03 binnenlandse nieuwsitems komt er minstens één gekleurde actor voor. Dit verschil is niet significant ($p=0,091$), de standaardafwijking is klein.

Maand		N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
november	Binnenlkleur	30	,00	2,00	,67	,76
	Valid N (listwise)	30				
december	Binnenlkleur	30	,00	3,00	1,03	,89
	Valid N (listwise)	30				

Tabel 3: Aantal binnenlandse nieuwsitems met minstens één gekleurde actor



Grafiek 3: Gemiddeld aantal binnenlandse nieuwsitems met minstens één gekleurde actor

5.1.2 HET SPORTNIEUWS

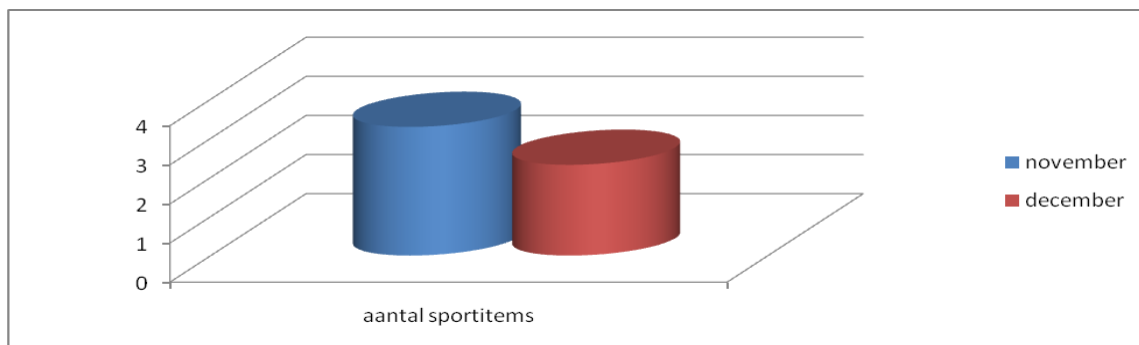
Net zoals bij het binnenlands nieuws wordt ook hier het aantal items weergegeven, de duur van het sportnieuws en er wordt onderzocht in hoeveel sportitems er gekleurde actoren voorkomen. Hieronder volgt een korte bespreking van de resultaten.

5.1.2.1 AANTAL SPORTITEMS

In november zijn er gemiddeld 3,29 sportitems, in december ligt dat aantal lager: 2,32 sportitems. Dit verschil is significant ($p=0,001$), de standaardafwijking is klein.

Maand		N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
november	Sport	24	2,00	5,00	3,29	1,08
	Valid N (listwise)	24				
december	Sport	25	1,00	4,00	2,32	,90
	Valid N (listwise)	25				

Tabel 4: Aantal sportitems per journaal



Grafiek 4: Gemiddeld aantal sportitems per journaal

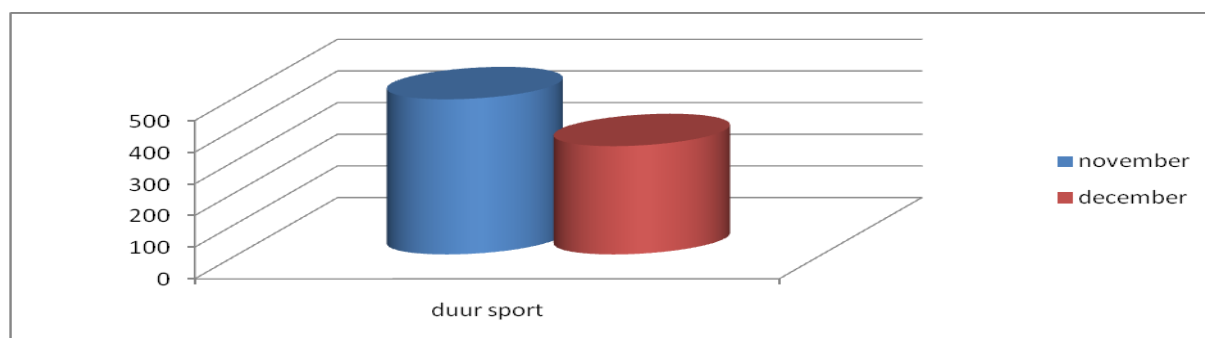
5.1.2.2 DUUR VAN HET SPORTNIEUWS

Als gevolg van het mindere aantal sportitems, is ook de duur van het sportnieuws kleiner in december. In november duurt het sportnieuws gemiddeld 490,04 seconden, ofwel 8 minuten en 17 seconden. In december duurt het sportnieuws gemiddeld 342,04 seconden, ofwel 6

minuten en 10 seconden. Dit verschil is echter niet significant ($p = 0,401$). In november is de standaardafwijking groot, in december niet. De uitschieters in november hebben waarschijnlijk te maken met de HollandBelgian Bid, de kandidatuur van Nederland en België om als thuisland te dienen voor het WK voetbal.

Maand		N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
november	Duursport	24	182,00	4519,00	490,04	862,70
	Valid N (listwise)	24				
december	Duursport	25	157,00	612,00	342,04	134,22
	Valid N (listwise)	25				

Tabel 5: Duur van het sportnieuws in seconden



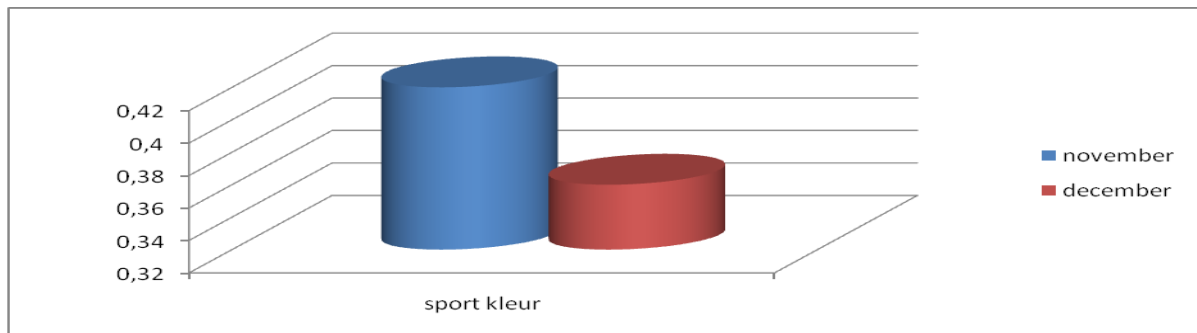
Grafiek 5: Gemiddelde duur van het sportnieuws in seconden

5.1.2.3 SPORTNIEUWS MET GEKLEURDE ACTOREN

In november waren er gemiddeld 0,42 sportitems waar minstens één actor in voorkomt, dat getal ligt lager in december: 0,36 sportitems. Het verschil is echter niet significant (0,747). De standaardafwijking is in beide gevallen klein.

Maand		N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
november	Sportkleur	24	,00	2,00	,42	,65
	Valid N (listwise)	24				
december	Sportkleur	25	,00	2,00	,36	,57
	Valid N (listwise)	25				

Tabel 6: Aantal sportitems per journaal met minstens één gekleurde actor



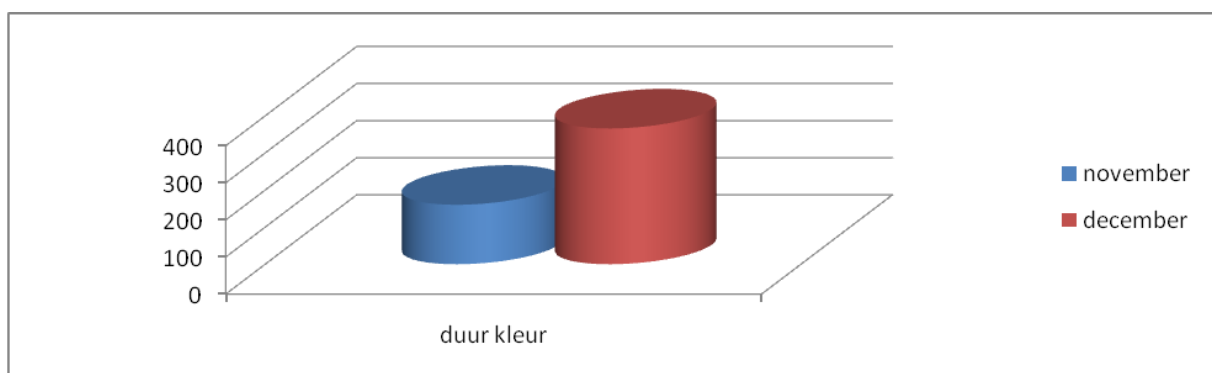
Grafiek 6: Gemiddeld aantal sportitems per journaal met minstens één gekleurde actor

5.1.3 KLEUR IN HET NIEUWS

In het hele nieuws (dus binnenlands nieuws en sportnieuws samen) in november was de gemiddelde duur van de items met minstens één gekleurde actor 160,33 seconden, ofwel 3 minuten en 7 seconden. In december ligt dat significant hoger, namelijk 366,03 seconden ofwel 6 minuten en 10 seconden ($p=0,012$).

Maand		N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
November	Duurkleur	30	,00	938,00	160,33	209,96
	Valid N (listwise)	30				
December	Duurkleur	30	,00	1304,00	366,03	377,63
	Valid N (listwise)	30				

Tabel 7: Duur van de items waar minstens één gekleurde actor in voorkomt



Grafiek 7: Gemiddelde duur van de items waar minstens één gekleurde actor in voorkomt

5.1.4 ANALYSE VAN NIVEAU 1

We zien dat de structuur van het journaal in november en december hetzelfde blijft. In het binnenlands nieuws zijn er ongeveer evenveel nieuwsitems in november als in december. Ook de duur van het binnenlands nieuws is ongeveer dezelfde. Het aantal items met minstens één gekleurde actor is ook ongeveer gelijk.

In het sportnieuws zien we wel een verandering. Er zijn in december minder sportitems dan in november. De duur van de sportitems blijft wel gelijk. Het aantal items met minstens één gekleurde actor blijft ook ongeveer gelijk. Hoewel er dus minder items zijn, blijft het aantal items met gekleurde actoren gelijk.

Als we het sportnieuws met het binnenlands nieuws vergelijken, zien we geen verschillen in het aantal items met minstens één gekleurde actor ($p = 0,091$). De stelling dat gekleurde actoren vaker voorkomen in sportitems gaat voor dit onderzoek dus niet op.

Als we de gemiddelde duur van alle items waarin minstens één gekleurde actor in te zien is vergelijken, dan zien we dat de duur groter is in december. Ondanks het feit dat de algemene structuur van het nieuws vrij gelijk blijft, zijn de items waarin minstens één gekleurde actor in voorkomt wel langer. We kunnen dus stellen dat er meer tijd wordt besteed aan items met gekleurde actoren in december dan in november.

5.2 NIVEAU 2: HET ITEM

In niveau 2 gaan we dieper in op het nieuwsitem. We zagen eerder al dat het aantal items met minstens één gekleurde actor niet significant veranderd is tijdens de twee maanden. Nu bekijken we hoe het zit met het aantal gekleurde actoren per item. Wanneer dat bepaald is, gaan we het verband na tussen kleur en een aantal andere zaken zoals thema en belang van het item in het journaal.

5.2.1 GEKLEURDE EN WITTE ACTOREN

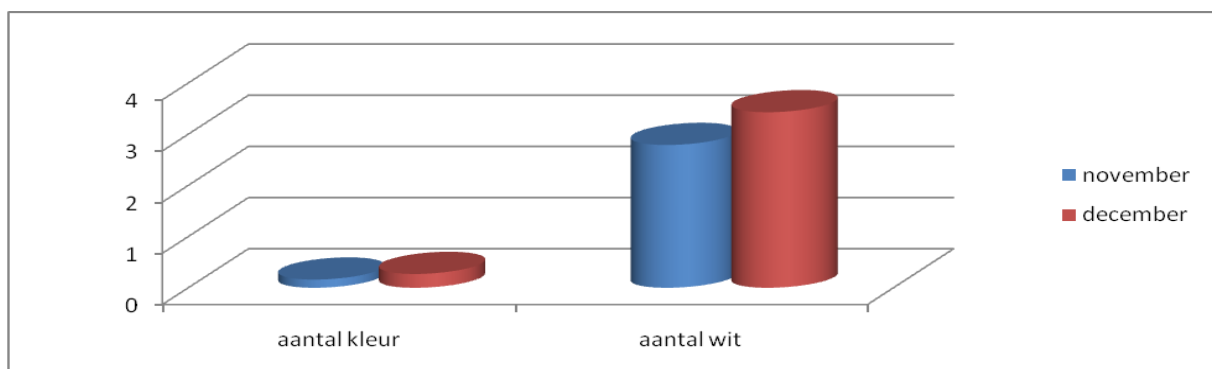
In november zijn er gemiddeld 0,16 gekleurde actoren per item, in december ligt dat aantal iets hoger: 0,28. Hoewel de p-waarde laag is, is er geen significant verschil ($p = 0,051$) en de

standaardafwijking is laag. In november zijn er gemiddeld 2,79 witte actoren per item, ook hier ligt het aantal actoren in december hoger: gemiddeld 3,43. Hier is er wel een duidelijk significant verschil ($p=0,003$). Ook hier is de standaardafwijking klein. Hieronder in grafiek 8, zien we het gemiddeld aantal gekleurde en witte actoren per maand.

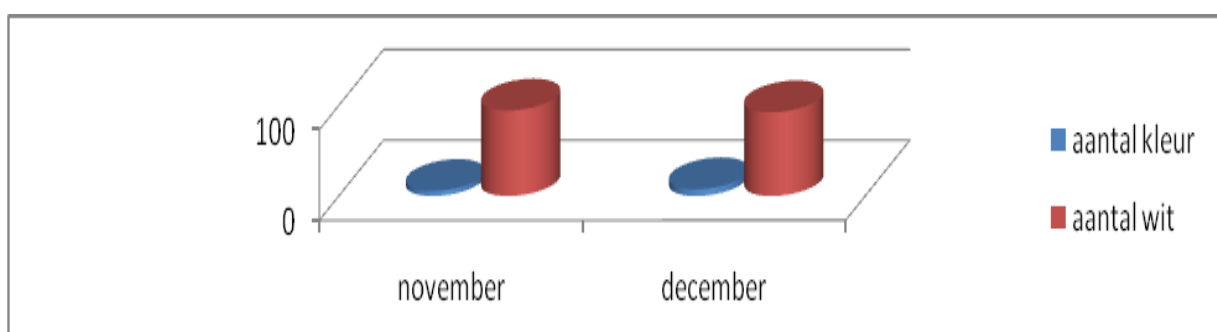
Er zijn significant meer witte actoren dan gekleurde actoren per item ($p=0,002$). In grafiek 9 zien we de procentuele weergave van het gemiddeld aantal gekleurde en witte actoren per item.

Maand		N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
November	Aantalkleur	371	,00	6,00	,16	,66
	Aantalwit	371	,00	34,00	2,79	3,73
	Valid N (listwise)	371				
December	Aantalkleur	335	,00	6,00	,28	,87
	Aantalwit	335	,00	30,00	3,43	3,95
	Valid N (listwise)	335				

Tabel 8: Aantal gekleurde en witte actoren per item



Grafiek 8: Gemiddeld aantal witte en gekleurde actoren per maand



Grafiek 9: Procentuele weergave van het totaal aantal witte en gekleurde actoren per item

5.2.2 RELATIE TUSSEN KLEUR EN THEMA

Elk item kreeg in de codering een thema mee. De resultaten van de verschillende thema's is te vinden in bijlage 5. In dit hoofdstukje gaan we na wat de relatie is tussen de thema's en kleur. Met andere woorden: in welk thema zien we veel kleur en in welk thema net niet. Hieronder zijn de resultaten te vinden.

Uit eerder onderzoek bleek dat gekleurde actoren vooral in contexten van misdaad voorkomen (Devroe, 2007). In dit onderzoek valt dit best mee. In november is slechts 6,90% van alle items met het thema misdaad, justitie en controle een item met minstens één gekleurde actor, in december is dat zelfs nog lager: 4,10%. De stelling dat gekleurde actoren dus vooral in misdaad contexten voorkomen, gaat voor deze journaals dus niet op. In onderdeel 5.3.1.3. Relatie tussen kleur en rol zien we welke rollen gekleurde actoren spelen in een misdaad context: daar bekijken we of gekleurde actoren vaker daders, slachtoffers of gewoon omstaanders zijn. Volgens Devroe (2007) en Hardy (2009) komen er veel gekleurde actoren voor in politieke contexten. Veel allochtonen die in de media komen zijn dan ook politici (Devroe, 2007). Die trend zien we hier wel bevestigd. In het thema politiek, overheid en beleid zijn er in november 13,00% items met kleur, in december is dat nog hoger: 17,90% items met kleur.

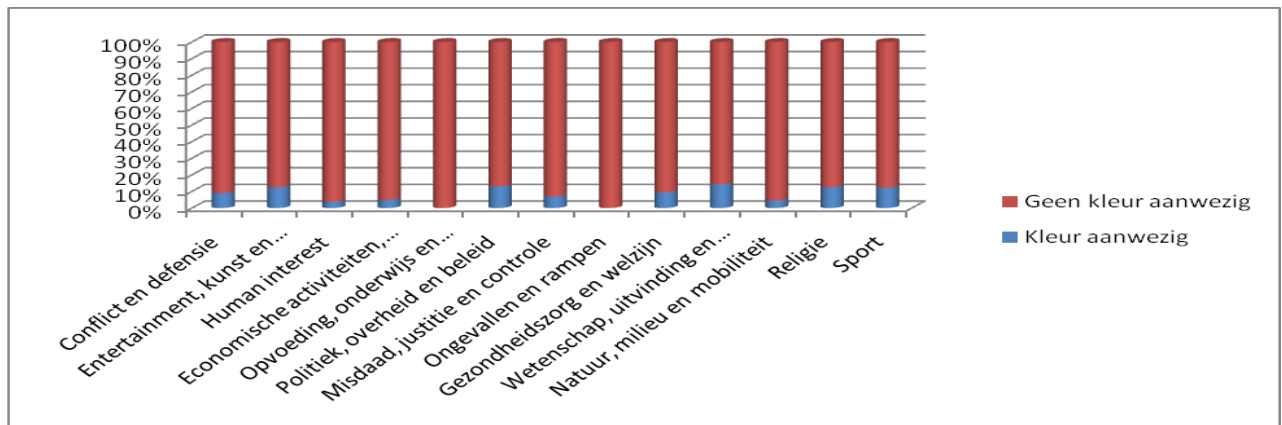
De grootste verschillen tussen november en december zien we in het thema opvoeding, onderwijs en vorming. Daar gaat het van 0% items met minstens één gekleurde actor in november, naar 33,30 % items met minstens één gekleurde actor in december. Die stijging is significant ($p=0,007$). In het thema human interest zien we ook een stijging. In november zijn er in het thema human interest 3,70% items waar kleur in aanwezig is. In december zien we een significante stijging naar 15,00% ($p=0,03$). Ook bij ongevallen en rampen zien we een stijging, daar gaat het van 0% items met kleur in november naar 11,8% items met kleur in december. Dit is opnieuw een significante stijging ($p=0,03$). Ook natuur, milieu en mobiliteit kent een stijging van kleur in december: het gaat van 4,50% items met minstens één gekleurde actor in november, naar 21,20% items met minstens één gekleurde actor in december ($p=0,04$). Bij wetenschap, uitvinding en techniek zien we dan weer een daling: dat gaat van 14,30% in november naar 0% in december ($p=0,03$). Ook religie kent een daling: van 12,50% items met kleur in november naar 0% items met kleur in december ($p=0,03$). In de andere thema's zien we geen significante veranderingen tussen de twee maanden.

NOVEMBER	Kleur aanwezig	Geen kleur aanwezig
Conflict en defensie	9,10%	90,90%
Entertainment, kunst en cultuur en media	12,50%	87,50%
Human interest	3,70%	96,30%
Economische activiteiten, financiën en sociale zaken	4,90%	95,10%
Opvoeding, onderwijs en vorming	0,00%	100,00%
Politiek, overheid en beleid	13,00%	87,00%
Misdaad, justitie en controle	6,90%	93,10%
Ongevallen en rampen	0,00%	100,00%
Gezondheidszorg en welzijn	9,50%	90,50%
Wetenschap, uitvinding en techniek	14,30%	85,70%
Natuur, milieu en mobiliteit	4,50%	95,50%
Religie	12,50%	87,50%
Sport	12,20%	87,80%

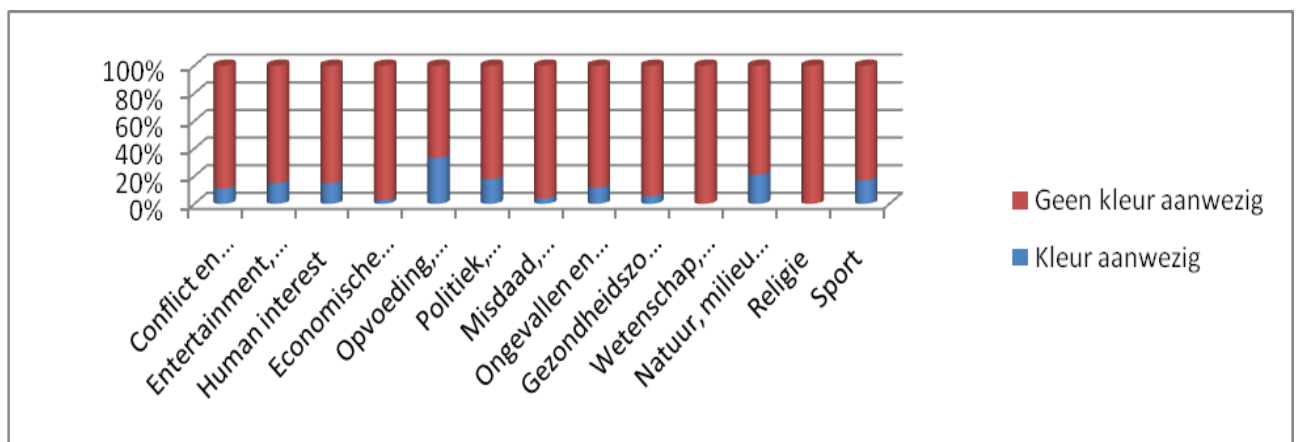
Tabel 9: relatie tussen kleur en thema november

DECEMBER	Kleur aanwezig	Geen kleur aanwezig
Conflict en defensie	11,10%	88,90%
Entertainment, kunst en cultuur en media	15,00%	85,00%
Human interest	15,00%	85,00%
Economische activiteiten, financiën en sociale zaken	2,80%	97,20%
Opvoeding, onderwijs en vorming	33,30%	66,70%
Politiek, overheid en beleid	17,90%	82,10%
Misdaad, justitie en controle	4,10%	95,20%
Ongevallen en rampen	11,80%	88,20%
Gezondheidszorg en welzijn	5,60%	94,40%
Wetenschap, uitvinding en techniek	0,00%	100,00%
Natuur, milieu en mobiliteit	21,20%	78,80%
Religie	0,00%	100,00%
Sport	17,20%	82,80%

Tabel 10: relatie tussen kleur en thema december



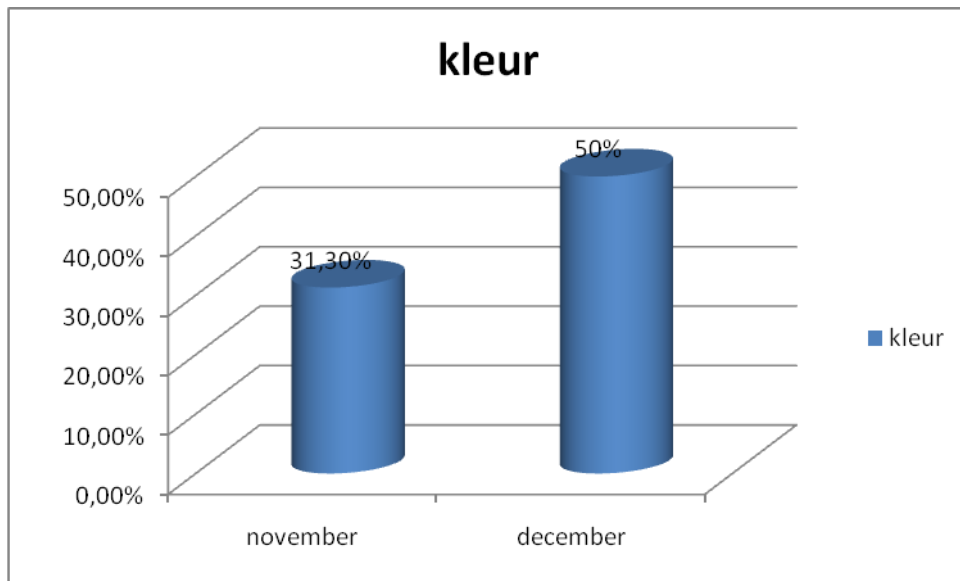
Grafiek 10: relatie tussen kleur en thema: november



Grafiek 11: relatie tussen kleur en thema december

5.2.3 RELATIE TUSSEN KLEUR EN ALLOCHTONENTHEMA'S

In het onderzoek werd ook de relatie tussen kleur en allochtonenthema's gecodeerd. We zagen eerder dat als het over allochtonenkwesties gaat, allochtonen zelf zelden meepraten (Shadid, 2009). De vraag is hier dan ook hoeveel kleur we vinden bij allochtonenthema's. We zien een significante stijging ($p=0,007$) in items met kleur. In november kwam in 31,30% van de items met een allochtonenthema ook minstens één gekleurde actor, in december was dat de helft van alle items met een allochtonenthema.



Grafiek 12: Aantal items met een alloctonenthema waar kleur in voorkomt

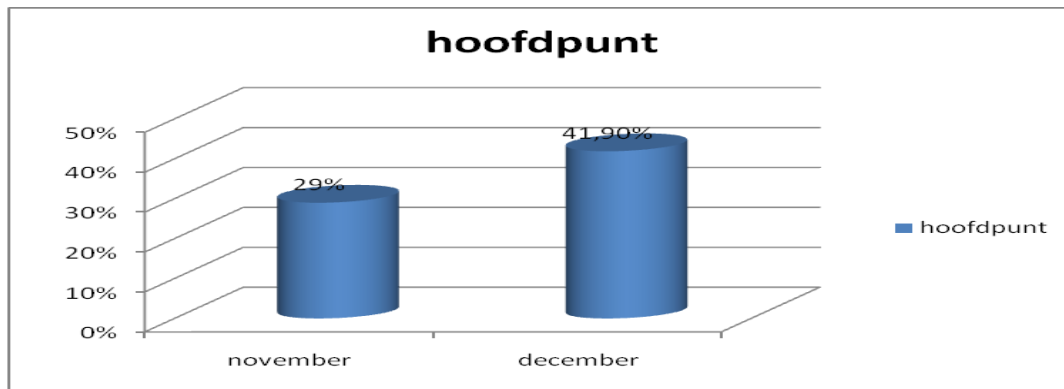
5.2.4 RELATIE TUSSEN KLEUR EN BELANG VAN HET ITEM

Hier bekijken we hoeveel items met kleur hoofdpunten zijn en hoeveel niet.

We zien dat in november gemiddeld 29,00% van alle items met minstens één gekleurde actor een hoofdpunt is, in december is dat aantal gestegen tot 41,90%. Dit is geen significant verschil ($p=0,408$). In december was er één journaal waar de hoofdpunten niet waren gegeven. In grafiek 13 zien we het gemiddeld aantal items met minstens één gekleurde actor die een hoofdpunt zijn.

november	hoofdpunt	Geen hoofdpunt	niet gegeven
Kleur aanwezig	29,00%	71,00%	0,00%
Geen kleur aanwezig	25,60%	74,40%	0,00%
december			
Kleur aanwezig	41,90%	55,80%	2,30%
Geen kleur aanwezig	26,70%	69,20%	4,10%

Tabel 11: gemiddeld aantal items met minstens één gekleurde actor die ook een hoofdpunt zijn in procent



Grafiek 13: gemiddeld aantal items met minstens één gekleurde actor die ook een hoofdpunt zijn in procent

5.2.5 ANALYSE NIVEAU 2

We kunnen vaststellen dat er niet meer gekleurde actoren in december in het nieuws verschijnen dan in november. We zien wel dat gekleurde actoren anders in het nieuws komen. Zo verschijnen ze in december in andere thema's dan in november. Als we even terugblikken naar de aanbevelingen van de VVJ (2.2. Een stand van zaken: hoe zit het nu bij de VRT?) zien we dat er aanbevolen wordt om zo veel mogelijk allochtonen als 'gewone burgers' te laten zien. Dit komt er op neer dat gekleurde actoren zoveel mogelijk in 'gewone' situaties te zien zijn, en dus in verband worden gebracht met meer alledaagse thema's. Hierin zien we een grote verandering. Gekleurde actoren komen meer aan bod als het gaat om zaken als opvoeding, human interest, ongevallen of rampen en bij zaken als natuur en mobiliteit. Er is net een daling in gekleurde actoren bij het thema religie, een thema dat net sterker beladen is als het gaat om allochtonen.

We zagen reeds eerder dat allochtonen niet aan het woord worden gelaten, als het over een onderwerp gaat dat allochtonen zelf aangaat (2.1.2.3. De rol van de allochtoon in het nieuws). Hierin zien we een grote verandering tussen november en december. In december worden in de helft van alle items met een allochtonenthema ook een gekleurde actor aan het woord gelaten, in november is dat slechts 31,30%. Een verklaring hiervoor is te vinden in de crisis rond asielzoekers in december. Niet alleen asielzoekers zelf zijn hierover vaak aan het woord gelaten, er waren ook veel hulpverleners van kleur die hun mening over het onderwerp mochten uiten.

Het belang van items met gekleurde actoren zien we in de relatie tussen hoofdpunten en items met minstens één gekleurde actor. Er is een stijging in december in de items met kleur die ook hoofdpunten zijn. Er wordt dus in december meer belang gehecht aan items met

kleur in het journaal. Ook hier weer kunnen we de link leggen met de asielzoekers. Het onderwerp was humanitair als politiek een belangrijk onderwerp in december. Samen met de extreme weersomstandigheden was het dan ook vaak een hoofdpunt.

5.3 NIVEAU 3: DE ACTOR

In het laatste niveau gaan we dieper in op de actor. We gaan na hoe de actor wordt geportretteerd op het scherm. We bekijken de relatie tussen etniciteit en taal. We onderzoeken wat het verband is tussen de verschillende rollen en programmafuncties en de etniciteit van de actor. Als laatste bekijken we ook bij gekleurde actoren of zij stereotiep worden voorgesteld, maar ook of zij als een individu of een groep worden voorgesteld.

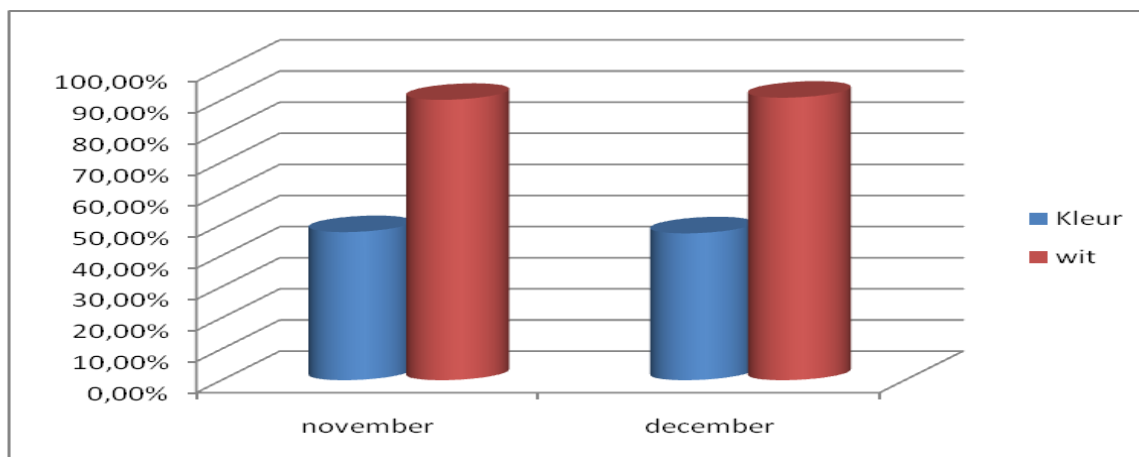
5.3.1.1 RELATIE TUSSEN KLEUR EN TAAL

Reeds eerder zagen we dat ‘witte’ actoren beduidend meer Nederlands spreken dan ‘gekleurde’ actoren. Volgens de Monitor uit 2009 spreken slechts 27,30% van alle gekleurde actoren Nederlands, terwijl er van de witte actoren 79,10% Nederlands spreken. (Hardy et al., 2009)

Die cijfers worden hier niet bevestigd. Het aantal gekleurde actoren dat in november Nederlands spreekt is ongeveer de helft. Dat aantal is iets lager in december, maar het verschil is niet significant ($p = 0,434$). Wel zien we een groot verschil tussen het aantal gekleurde actoren en het aantal witte actoren dat Nederlands spreekt. Terwijl in november en december nog geen 10% van de witte actoren anderstalig is, is dat voor de gekleurde actoren telkens net iets meer dan de helft. In de grafiek hieronder zien we het gemiddeld aantal actoren (wit en gekleurd) dat Nederlands spreekt.

november	Nederlandstalig	Anderstalig
wit	91,70%	8,30%
kleur	49,10%	50,90%
december		
wit	90,80%	9,20%
kleur	47,20%	52,80%

Tabel 12: gemiddeld aantal actoren dat Nederlands spreekt, in procent



Grafiek 14: gemiddeld aantal actoren dat Nederlands spreekt, in procent

5.3.1.2 RELATIE TUSSEN KLEUR EN PROGRAMMAFUNCTIE

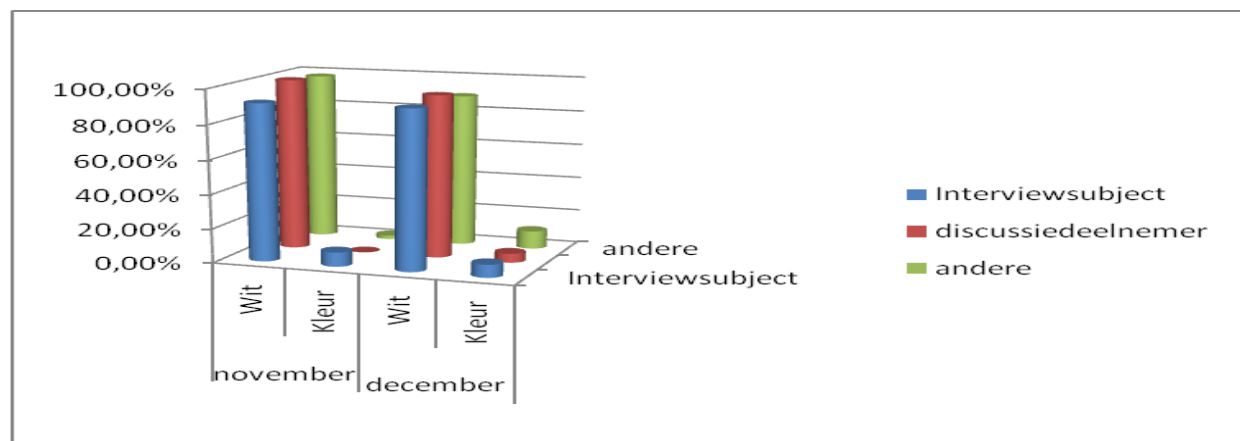
In dit onderdeel bekijken wat de programmafuncties van de actoren zijn. We kunnen alvast stellen dat in de onderzochte journaals geen enkele nieuwslezer, verslaggever of presentator van kleur te zien was. Er is overigens geen enkele gekleurde journalist in deze journaals terug te vinden. Er werd ook geen enkel portret van een gekleurde actor gemaakt. Hieronder de resultaten van de functies waarin iets meer diversiteit te zien was.

We zien dat van alle interviewsubjeten in november er slechts 8,40% gekleurd zijn, in december ligt dat aantal nog lager: 7,60%. Dit verschil is echter niet significant ($p = 0,353$). In november was er geen enkele gekleurde discussiedeelnemer, in december lag dit aantal iets hoger: 5,30%. Dit verschil is niet significant ($p = 0,069$). Deze lichte stijging, loopt waarschijnlijk gelijk met de lichte stijging van gekleurde actoren in het thema politiek, overheid en beleid (5.2.2. Relatie tussen kleur en thema). Politici nemen namelijk vaker dan

andere mensen deel aan een debat. Als zowel het aantal gekleurde actoren in een politieke context verschijnen als in een debat, dan kunnen we stellen dat er waarschijnlijk meer gekleurde politici op het scherm de categorie ‘andere’ zien we ook een verschil. In deze categorie werden alle programmafuncties geplaatst die onduidelijk waren, dit kwam er vaak op neer dat de actor gefilmd werd ‘in actie’: terwijl hij/zij aan het spreken is, maar niet gericht is tot de camera of tot een journalist. De actoren nemen ook niet deel aan een debat en geven geen toespraak. In november zijn er 2,1% gekleurde actoren in de categorie ‘andere’, in december zijn er dat significant meer: 10,60% ($p = 0,011$).

	November		december	
	Wit	Kleur	Wit	Kleur
Interviewsubject	91,60%	8,40%	92,40%	7,60%
discussiedeelnemer	100,00%	0,00%	94,70%	5,30%
Andere	97,90%	2,10%	89,40%	10,60%

Tabel 13: gemiddeld aantal actoren per programmafunctie, in procent



Grafiek 15: gemiddeld aantal actoren per programmafunctie, in procent

5.3.1.3 RELATIE TUSSEN KLEUR EN ROL

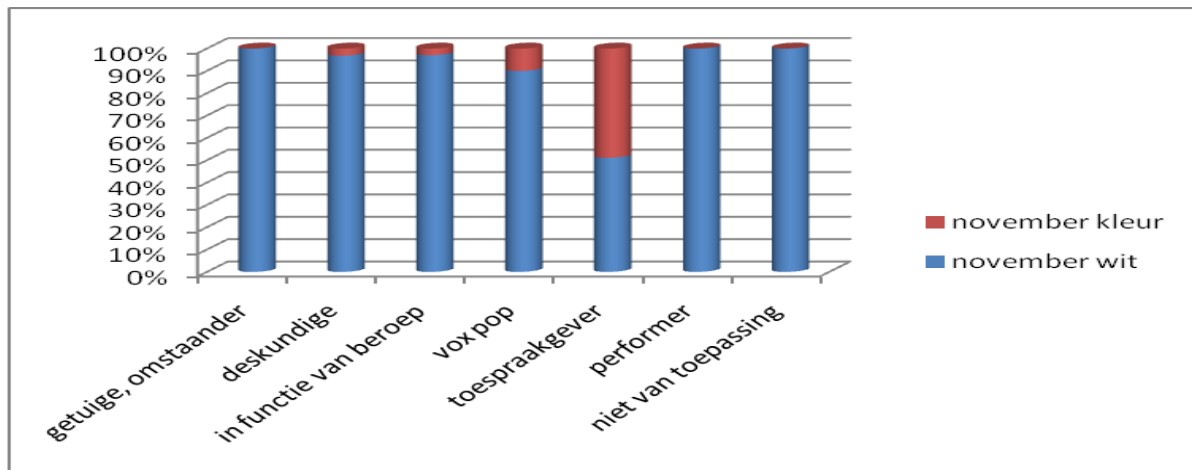
Ook hier waren een aantal rollen duidelijk niet gekleurd. We zagen reeds eerder (5.2.2. Relatie tussen kleur en thema) dat tegen de verwachtingen in items met het thema misdaad, justitie en controle niet vaak gekleurd zijn. Als we de rollen binnen dit thema bekijken, zien we hetzelfde patroon. Van de weinige actoren die een slachtoffer- of daderrol hadden, waren ze bijna allemaal blank. De slachtofferrol, bijvoorbeeld. In november waren er drie actoren

met de slachtofferrol, in december negen. Zowel in november als in december waren dat allemaal witte actoren. In november werden er twee daders geïnterviewd: één blanke dader en één gekleurde dader. In december werd er geen enkele dader geïnterviewd. In de andere rollen was er meer diversiteit, de resultaten van die rollen zijn hieronder te vinden.

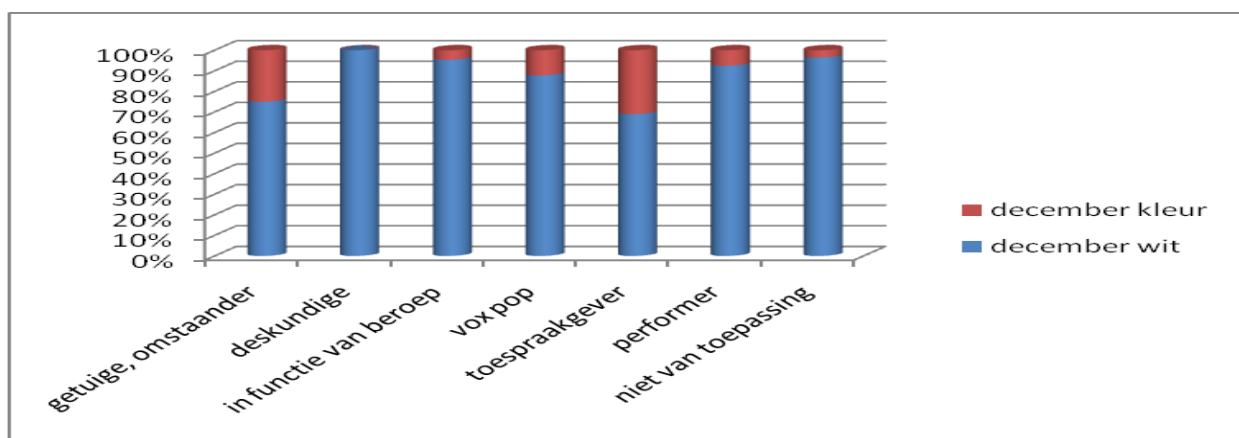
Bij de thema's (5.2.2 Relatie tussen kleur en thema) zagen we reeds eerder dat we in december gekleurde actoren in diversere contexten te zien krijgen, die trend wordt een beetje voortgezet bij de rollen. We zien één significante stijging en dat is bij de rol getuige, omstaander. In november is er geen enkele gekleurde getuige, in december is 25% van de getuigen gekleurd ($p=0,032$). Bij de gekleurde actoren die in functie van hun beroep worden geïnterviewd, zien we een lichte stijging: van 3,00 % in november naar 4,60%. Die stijging is echter niet significant ($p=0,193$). Ook bij de rol van de vox pops zien we een lichte, maar niet significante stijging van gekleurde actoren: in november zijn er 10,00% gekleurde vox pops, in december zijn er 12,20% ($p=0,233$). De rol performer is significant gestegen: van geen enkele gekleurde performers in november naar 7,50% gekleurde performers in december ($p=0,047$). Er zijn twee rollen waarvan er minder gekleurde actoren zijn in december: de deskundige en de toespraakgever. In november is 3,20% van alle deskundigen gekleurd, in december is er geen enkele deskundige gekleurd. Dit verschil is net niet significant ($p=0,057$). In november zijn er 48,90% gekleurde toespraakgevers, in december zijn er dat nog maar 31,00%. Hier is het verschil wel significant ($p=0,043$). Ondanks de daling in december, moet toch wel gezegd worden dat het aantal gekleurde actoren in deze rol vrij hoog ligt. In de twee grafieken hieronder, zien we de verdeling van kleur en wit in de rollen per maand.

	November		december	
	Wit	kleur	wit	kleur
getuige, omstaander	100,00%	0,00%	75,00%	25,00%
Deskundige	96,80%	3,20%	100,00%	0,00%
in functie van beroep	97,00%	3,00%	95,40%	4,60%
vox pop	90,00%	10,00%	87,80%	12,20%
Toespraakgever	51,10%	48,90%	69,00%	31,00%
Performer	100,00%	0,00%	92,50%	7,50%

Tabel 14: gemiddeld actoren per rol, in procent



Grafiek 16: gemiddeld actoren per rol in november, in procent



Grafiek 17: gemiddeld actoren per rol in december, in procent

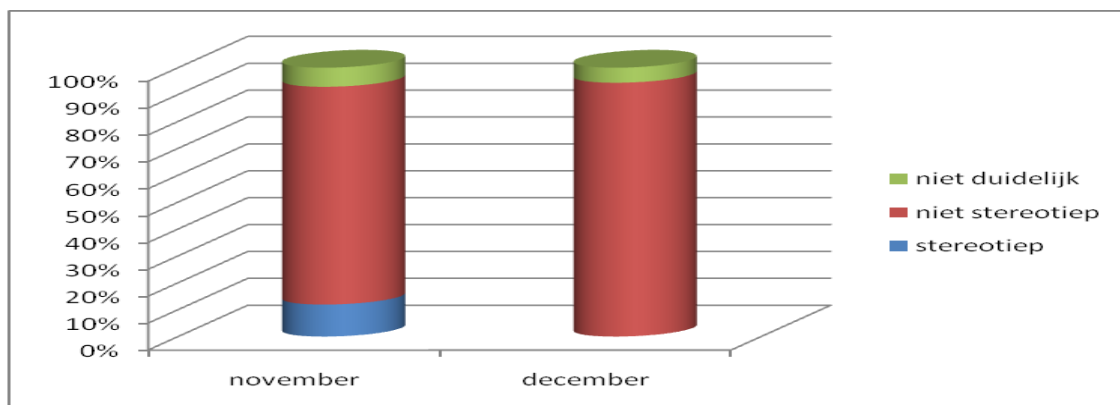
5.3.1.4 WORDEN GEKLEURDE ACTOREN STEREOTIEP VOORGESTELD?

In dit onderdeel wordt nagegaan of gekleurde actoren als stereotiep worden voorgesteld. In het onderzoek van Devroe (2007) bleek dat dit niet vaak het geval is. In de resultaten van dit onderzoek, blijkt dat ook het geval te zijn. Zowel in november als in december. In november worden 11,90% van de gekleurde actoren stereotiep voorgesteld, in december geen enkel.

Dat is een significant verschil ($p=0,036$).

	november	december
Stereotiep	11,90%	0%
niet stereotiep	81%	94,40%
niet duidelijk	7,10%	5,60%

Tabel 15: gemiddeld aantal stereotiep voorgestelde gekleurde actoren, in procent



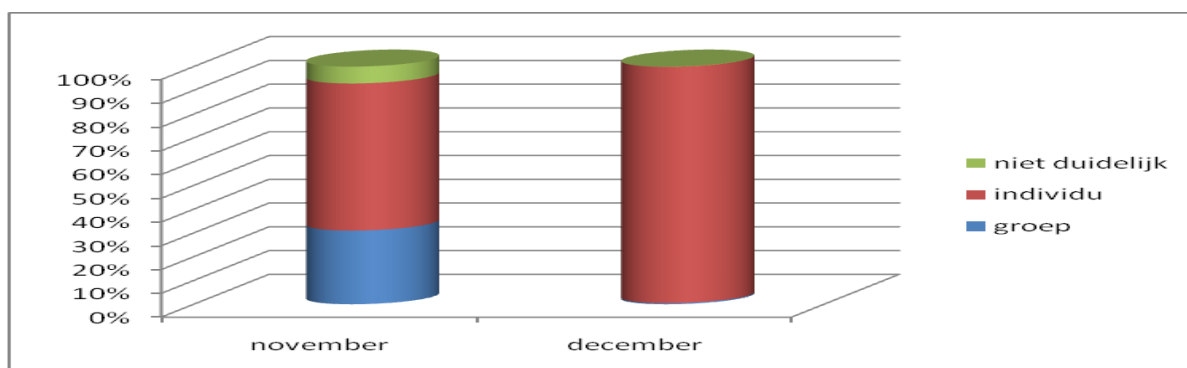
Grafiek 18: gemiddeld aantal stereotiep voorgestelde gekleurde actoren, in procent

5.3.1.5 WORDEN GEKLEURDE ACTOREN ALS EEN GROEP VOORGESTELD?

Verbonden met stereotypering, is het voorstellen van gekleurde actoren als een homogene groep. Devroe (2007) stelde in haar onderzoek vast dat dit vaker gebeurde dan expliciete stereotypering. Ook hier zien we dat het aantal gekleurde actoren die in een homogene groep werden voorgesteld, niet laag is. Zowel in november als in december ligt het aantal gekleurde actoren dat niet als een individu worden voorgesteld rond de 30%. In december stijgt het aantal gekleurde actoren dat wel als een individu wordt voorgesteld van 61,90% naar 65,20%, maar deze stijging is niet significant ($p = 0,212$).

	november	december
groep	31,00%	29,20%
individu	61,90%	65,20%
niet duidelijk	7,10%	5,60%

Tabel 16: gemiddeld aantal gekleurde actoren dat als een groep/ individu wordt voorgesteld, in procent



Grafiek 19: gemiddeld aantal gekleurde actoren dat als een groep/individu wordt voorgesteld, in procent

5.3.2 ANALYSE NIVEAU 3

Gelijklopend met de verwachtingen, spreken de gekleurde actoren minder Nederlands dan de witte actoren. Hier komt ook geen verandering in, in december. Dit kan echter genuanceerd worden. Net als bij het vorige niveau kan ook hier weer de link gelegd worden met de crisis rond asielzoekers. Heel veel reportages spelen zich af in Brussel. In die reportages werden veel asielzoekers geïnterviewd, maar ook veel hulpverleners. Beiden spraken meestal Frans.

Op het niveau van de actor zien we gelijkaardige patronen als op het niveau van het item. De gekleurde actor komt in december op diversere manieren aan bod. We kunnen vaststellen dat gekleurde actoren in december andere functies krijgen. Zo is er een stijging in gekleurde actoren die aan een discussie deelnemen, en is er een stijging in de categorie 'andere'. Zoals reeds eerder werd vermeld zitten in deze categorie vooral actoren die sprekend en 'in actie' gefilmd zijn. Dit was meestal in alledaagse situaties, zoals bijvoorbeeld iemand die aan het werk is, of thuis is en met de kinderen spreekt. We krijgen de gekleurde actoren in wel niet meer te zien als interviewsubject in december dan in november, en dat blijft toch nog steeds de belangrijkste en meest voorkomende functie in het nieuws.

Naast verschillende programmafuncties is er ook een verandering in de rollen van gekleurde actoren in december. Zo zien we dat gekleurde actoren vaker geïnterviewd worden als getuige of omstaander, we krijgen ook meer gekleurde performers te zien in december. Nog steeds zijn er weinig gekleurde voxpops en worden gekleurde actoren te weinig in functie van hun beroep geïnterviewd. In december zien we ook een daling in gekleurde

deskundigen en toespraakgevers. Het valt dus op dat we zowel in november als in december heel weinig gekleurde actoren zien die een professionele rol hebben.

Goed nieuws is dat er weinig stereotype gekleurde actoren te zien zijn. Dit lag in de verwachtingen van vorig onderzoek (Devroe, 2007). Wel worden gekleurde actoren gestereotypeerd op een subtielere manier, namelijk door ze als een homogene groep voor te stellen. Het aantal gekleurde actoren dat als homogene groep wordt voorgesteld is vrij groot, en dat aantal verkleint niet significant in december.

6 BESLUIT

In dit laatste hoofdstuk bespreken we de conclusies van het onderzoek. De bespreking gebeurt volgens de onderzoeksvragen die we eerder al stelden. We beginnen dus met de subvragen van het onderzoek, om dan in de vorm van een kort algemeen besluit, antwoorden we op de hoofdvraag. Hieronder nog eens de onderzoeksvragen:

Zijn er verschillen in de weergave van de etnische diversiteit tijdens het VRT zeven uur journaal, na het instellen van de streefcijfers?

- A. Zijn er kwantitatieve verschillen: wat is het aantal gekleurde gezichten op het nieuws?
- B. Zijn er kwalitatieve verschillen: hoe worden etnische minderheden voorgesteld op het nieuws?

6.1 ZIJN ER KWANTITATIEVE VERSCHILLEN?

We kunnen besluiten dat er weinig kwantitatieve verschillen zijn. Zowel het aantal items waarin minstens één gekleurde actor voorkomt, als het aantal gekleurde actoren zelf is niet veranderd in december. Ondanks het feit dat er geen significante verschillen zijn, is er wel overal (behalve bij het sportnieuws) een lichte stijging op te merken van gekleurde actoren. We mogen niet vergeten dat dit een onderzoek is naar de eerste stappen van de VRT om zijn streefcijfers te behalen. Een groot kwantitatief verschil in één maand behalen, is dan ook een moeilijke opdracht. Hier zou verder onderzoek nodig zijn, om na een langere duur te bepalen of de VRT stappen in de juiste richting blijft zetten en zo dichterbij zijn streefcijfers raakt.

6.2 ZIJN ER KWALITATIEVE VERSCHILLEN?

Waar de VRT kwantitatief nog niet veel vooruitgang heeft geboekt, heeft ze dat wel al gedaan op kwalitatief vlak. We zien dat items waar minstens één gekleurde actor in voorkomt in december meer tijd krijgen in het journaal en vaker hoofdpunten zijn. De ‘gekleurde’ items krijgen dus meer aandacht in het journaal.

De belangrijkste vooruitgang is dat gekleurde actoren op een diversere manier worden getoond. Gekleurde actoren krijgen andere programmafuncties, ze komen in andere thema’s voor en krijgen andere rollen. Zo zien we, bijvoorbeeld, dat gekleurde actoren vaker in alledaagse contexten worden getoond. Hierdoor worden de verschillen tussen gekleurde en witte actoren beperkter omdat gekleurde en witte actoren in dezelfde, alledaagse situaties te zien zijn. Wel zien we nog steeds niet genoeg gekleurde actoren in een professionele rol: een gekleurde deskundige bijvoorbeeld. Een ander punt waarop de VRT vooruitgang heeft geboekt is de alloctonenthema’s: we zien dat gekleurde actoren vaker zelf aan het woord worden gelaten als het om een alloctonenthema gaat. Het feit dat er bij alloctonenthema’s vaak alleen maar witte actoren te horen waren, was vaak een punt van kritiek op de VRT en andere mediabedrijven (Shadid, 2009). Ook goed nieuws is dat gekleurde actoren niet vaak expliciet gestereotypeerd worden, in december was er zelfs geen enkele actor die als stereotiep werd voorgesteld. Een andere, subtielere vorm van stereotyperen komt wel nog vaak voor: het voorstellen van gekleurde actoren als een homogene groep. Dit is nochtans gemakkelijk op te lossen: ook bij gekleurde actoren zo veel mogelijk naam en voornaam vermelden.

Uit de hierboven beschreven informatie kunnen we nagaan in welke frames gekleurde actoren voorkomen. In het onderdeel 2. Theorie stelde Shadid (2009) een aantal typische frames voor waarin alloctonen vaak voorkomen. Niet al die frames worden in dit onderzoek bevestigd. Het eerste frame was het *ethocentrisme frame*, een typisch kenmerk van dit frame is dat de wij/zij-tegenstelling fel benadrukt wordt. Zoals reeds eerder werd vermeld, is dat zeker in december niet zo. Omdat gekleurde actoren meer in alledaagse situaties worden getoond dan in november, worden de gelijkenissen met de witte actoren benadrukt. Het tweede frame van Shadid (2009) was het *stigmatiseringsframe*, in dit frame worden alle alloctonen voorgesteld als probleemfiguren. Zoals reeds eerder werd vastgesteld is dat voor deze journaals niet zo. Gekleurde actoren komen maar weinig voor in contexten van misdaad, justitie of controle. Het derde frame van Shadid (2009), het *lekenframe*, vinden we hier wel

enigszins terug. Gekleurde actoren komen nog te weinig aanbod in een professionele context en/of als een deskundige. Het laatste frame van Shadid (2009), het *culturele generaliseringframe*, zien we hier ook bevestigd. In dit frame is het typisch dat allochtonen als één homogene groep worden voorgesteld. Zoals hierboven reeds werd vastgesteld, komt deze subtiele vorm van stereotypering nog vaak voor in het journaal.

6.3 ZIJN ER VERSCHILLEN IN DE WEERGAVE VAN DE ETNISCHE DIVERSITEIT NA HET INSTELLEN VAN DE STREEFCIJFERS?

We zien dus dat de VRT al wat vooruitgang heeft geboekt in het tonen van diversiteit op het scherm. Waar de cijfers het nog laten afweten, zien we bij een kwalitatieve benadering van diversiteit een ander resultaat. Uiteraard moet zowel de kwantitatieve, als kwalitatieve evoluties in het tonen van diversiteit opgevolgd worden in een groter en langdurig onderzoek en moet er worden nagegaan of de streefcijfers uiteindelijk behaald worden. Interessant zou ook zijn, om dit onderzoek toe te passen op andere programma's dan het nieuws. Voer voor meer onderzoek is, bijvoorbeeld, de vraag of de VRT ook vooruitgang toont in andere non-fictie programma's, maar ook in fictie programma's van eigen bodem.

7 BIJLAGEN

7.1 BIJLAGE 1: HET CODEBOEK

TURFLIJST HET JOURNAAL

LEGENDE

Analyse niveau 1: de nieuwsuitzending

duur van de nieuwsuitzending

Vanaf het moment dat de begintune eindigt en er gestart wordt met het overlopen van de hoofdpunten eindigt na de sport wanneer de afkondiging start.

aantal binnenlandse nieuwsitems

Weer wordt niet meegeteld.
Aankondiging van Terzake wordt niet meegeteld.
Een nieuw item begint wanneer er een nieuw thema aan bod komt.
Het vermelden van de hoofdpunten wordt niet meegeteld.
Soms komen items na de sportberichtgeving die ook bij het binnenlands nieuws horen, deze berichten worden ook meegeteld.

gekleurde actoren

"gekleurd"	enkel uiterlijke kenmerken worden meegerekend biologisch: huidskleur, haarsoort, oogvorm,... cultureel: kledij, naam, tongval, ... Er is dus geen uitspraak over al dan niet allochtoon zijn
------------	---

"actor"	Iemand die zichtbaar en hoorbaar is. Een actor moet spreken en tegelijkertijd in beeld zijn. Achtergrondgeluid en geroezemoes tellen niet mee. De actor moet duidelijk deel uitmaken van het geheel. Het is mogelijk dat een actor meerdere malen voorkomt, als dat gebeurt wordt de actor ook meerdere malen meegeteld. Dit geldt niet voor presentatoren. Bij ondertiteling: wanneer een iemand zo'n korte tussenkomst heeft dat hij niet wordt ondertiteld, telt hij ook niet mee als actor. Opgelet: wanneer de ondertiteling wegvalt door technische fouten, tellen ze wel mee als actor. wnr verduidelijkt wordt waar iemand mee bezig is. Is die persoon ook een actor. Bv. Een imam is aan het bidden. Dat gebed wordt niet ondertiteld, maar uit zijn bewegingen en de woorden van de journalist is het duidelijk dat hij aan het bidden is. De imam is dan een actor. Een presentator is een actor.
---------	---

Analyseniveau 2: het nieuwsitem

Origine journalist:	1= autochtoon 2= allochtoon 3= beide, bij meerdere journalisten 4= onduidelijk
---------------------	--

Thema: 1= conflict en defensie

alle gewapende conflicten, aanslagen en alles wat met leger en militaire aangeleden te maken heeft. Voorbeelden: terroristische aanslag op Ministerie buitenlandse zaken. Een gijzeling die bij een bankoverval gebeurt, plaatsen we bij misdaad/justitie

2= entertainment, kunst en cultuur en media

Nieuws over televisie, radio en andere media. Ook film, theater musicals, literatuur, architectuur, schilderkunst, beeldhouwkunst, musea en muziek horen bij dit onderdeel.

3= human interest

Nieuwsitems zonder directe nieuwswaarde of toegevoegde waarde. Ze zijn meestal luchtiger. Bijvoorbeeld: lifestyle, mode, royalty, recordpogingen, vox pops, faits divers (nieuws over beroemdheden, overlijden, ...). Activiteiten zoals De Gordel, een wandeltocht horen ook in deze categorie thuis. Opgelet: wanneer een kunstenaar of artiest overlijdt dan plaatsen we dat onder de categorie kunst en cultuur (categorie 2)

4= economische activiteiten, financiën en sociale zaken

Algemene, economische onderwerpen, zowel publiek als privaat. Werkloosheidscijfers, beursgang, grote fusies, de gevolgen van economische verandering. Nieuws van zowel werkgevers- als werknemerszijde. Onderwerpen zoals vakbonden, CAO's, faillissementen, stakingen, afdankingen, betogingen voor hoger loon, positieve actie of discriminatie op de werkvloer.

5= opvoeding, onderwijs en vorming

Specifieke situaties in scholen of het beleid dat de scholen zelf voeren. Allerlei vormingsactiviteiten en bijvoorbeeld nieuws over jeugdbewegingen. Opgelet: regeringsbeleid omtrent onderwijs hoort bij categorie 6: politiek, overheid en beleid

6= politiek, overheid en beleid

Wanneer de nadruk ligt op (beslissingen van) overheden of politieke partijen, het democratische bestel, staatkundig beleid en/of de bijhorende actoren, plaatsen we het nieuwsitem hier. Nieuwe wetgeving en wetvoorstellen. Mensenrechten, **integratie, opvang van vluchtelingen, gelijke kansen, asielproblematiek**, emancipatie, Regeringsbeleid omtrent onderwijs, media, werkloosheid, wetgeving, wetvoorstellen, ... Nieuwsberichten over bijvoorbeeld het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding horen hier ook thuis.

7= misdaad, justitie en controle

criminaliteit (bv. Drugsdelicten, moord, diefstal, bomalarm,...) en de gerechtelijke gevolgen daarvan. Dus ook processen en rechtzaken, zowel strafrechtelijk als civiel (de zgn. gerechtsverslaggeving) vallen onder deze noemer. Controles op uitvoering van de wet, zoals alcoholcontroles plaatsen we eveneens hier bij. Ook wanneer het item betrekking heeft op een onveiligheidsgevoel plaatsen we dit onder misdaad en justitie. Verkeersovertreding en andere kleine overtredingen horen hier ook thuis. Aanslagen met politiek of religieus karakter plaatsen we onder conflicten en defensie (categorie 1)

8= ongevallen en rampen

alle soorten rampen (natuurgeweld, gevolgen, hittegolven, watersnood, vervuiling, instorting van een brug, ...) en alle soorten ongevallen (bv. Weekendongevallen, brand)

9= gezondheidszorg en welzijn

Alles dat te maken heeft met geneeskunde, alternatieve geneeskunde, farmacie, paramedische beroepen (bv. Logopedie, kinesiotherapie, maar ook maatschappelijk werk). Voorlichtingscampagnes i.v.m. Ziekte en gezondheid, ontdekkingen in de medische sector... Alles ivm OCMW, bijzonder jeugdzorg, huisvesting, sociale zekerheid enz. hoort hier ook thuis. Wetsvoorstellen en beleid hieromtrent horen dan weer thuis bij categorie 6 politiek, overheid en beleid'.

10= wetenschap, uitvinding en techniek

Fundamenteel wetenschappelijk en beleidsgericht onderzoek, nieuwe technieken, ook ruimtevaart. Indien het over een uitvinding in de medische sector gaat, wordt het bij de categorie 9 (gezondheidszorg en welzijn) geplaatst. Als het onderwerp van onderzoek zoals bv. Alloctonen en criminaliteit in één van de andere categorieën thuis hoort, dan geef je hieraan prioriteit. Pas als het in geen enkele van de andere categorieën kan geplaatst worden, codeer je het onder categorie 10.

11= natuur, milieu en mobiliteit

Milieu, natuur, ggo's en energie. Ook ruimtelijke ordening wordt hierbij geplaatst. Mobiliteit is alles wat met verkeer te maken heeft, ook verkeersveiligheid (dodehoekspiegel, airbag). Verkeerstovertradingen en controle daarop hoort thuis in Categorie 7 (misdaad, justitie en controle).

12= religie

rituelen, gewoontes, verplichtingen die men navolgt voor zijn geloof. Terrorisme of geweld met religieuze basis, hoort bij categorie 1 (conflict en defensie). Ook algemene nieuwsitems over één of meerdere religies horen hier thuis (bv. Religieuze feestdagen, Ramadan, ...)

13= andere

thema's die in geen enkele van bovenstaande categorieën onder te brengen zijn, worden hier gecodeerd.

14= allochtonenthema's

Gelijke kansen, verandered rollenpatroon, etnische minderheden, integratie in de samenleving.
inburgering, voorstelling van allochtonen in de media, rechten van etnische minderheden in onze maatschappij, migrantenstemrecht.
Kinderzorg, kinderopvang, jeugdcentra, ... bij allochtonen,
Vorming, opleiding van allochtonen
seksualiteit, relaties, uithuwelijken, geboortebeperving, ...
welzijnszorg, sociale zekerheid, OCMW, financiële situatie van allochtonen,..
geweld, criminaliteit, door autochtonen en dat een racistische oorsprong heeft,
geweld, criminaliteit tussen allochtonen
racisme in het algemeen
religie: ramadan, offerfeest, hoofddoek, ...
gezondheid van allochtonen, asielproblematiek
etnische minderheden en werk, lonen, doorstroombmogelijkheden,...
Dit is het enige thema waarbij een item ook nog in een ander thema kan worden opgedeeld.

Analyseniveau 3: de actor

Etniciteit

1 Blank

2 Gekleurd

Bij twijfel wordt er niet ingevuld!

Taal

1 Nederlands

2 Anderstalig

Programmafunctie

- 1 Interviewsubject
- 2 discussiedeelnemer
- 3 onderwerp van portret bv. Wanneer de persoon in kwestie overleden is
- 4 nieuwslezer
- 5 verslaggever
- 6 moderator
- 99 andere

Rol

- 1 Getuige, omstaander
- 2 Deskundige
- 3 in functie van beroep
- 4 Slachtoffer
- 5 dader
- 6 vox pop
- 7 Betrokkene
- 8 toespraakgever
- 9 performer

Stereotiep

- 1 duidelijk niet Westers door kledij of handeling
- 2 niet o.b.v. kledij of handeling te onderscheiden van een autochtoon
- 99 niet duidelijk

Groep

- 1 groep
- 2 één of meerdere individuen
- 3 zowel groep als individu
- 88 niet van toepassing

Als de naam wordt genoemd, is de actor zeker een individu

Als men spreekt over een man van Marokkaanse origine: ook een individu

Stereotiep en groep hoeft enkel wanneer de actor 'gekleurd' is.

7.2 BIJLAGE 2: DE TURFLIJSTEN

TURFLIJST HET JOURNAAL

DATUM

JOURNAALCODE

Analyseniveau 1: de nieuwsuitzending

duur van de totale nieuwsuitzending			s:	m.s:
Aantal hoofdpunten				
Aantal binnenlandse nieuwsitems				
duur binnenlands nieuws			s:	m.s:
Binnenlandse nieuwsitems met gekleurde actoren				
Aantal sportitems				
duur sportnieuws			s:	m.s:
Sportitems met gekleurde actoren				
totale duur van de items waar gekleurde actoren aan bod komen			s:	m.s:

TURFLIJST HET ITEM

DATUM

ITEMCODE

Analyseniveau 2: het nieuwsitem

duur van het item	s:	s.m:
hoofdpunt of niet?		
aantal gekleurde actoren?		
aantal witte actoren?		
onderwerp hoofdthema		
origine journalist		

TURFLIJST DE ACTOR

DATUM

ACTORCODE

Analyseniveau 3: de actor

etniciteit	
taal	
programmafunctie	
Rol	
Stereotiep	
individu of groep	

7.3 BIJLAGE 3: DUUR VAN DE JOURNAALS

Gemiddelde duur van een journaal

maand		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
duurjournaal	november	30	2170,2000	479,19663	87,48893
	december	30	3567,0667	4951,21851	903,96469

(p= 0,129)

7.4 BIJLAGE 4: AANTAL HOOFDPUNTEN PER JOURNAAL

Gemiddeld aantal hoofdpunten per journaal

maand		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
hoofdpunten	november	30	4,9000	,40258	,07350
	december	29	4,5862	,68229	,12670

(p= 0,035)

7.5 **BIJLAGE 5: RESULTATEN THEMA'S**

Thema's	November	December
Conflict en defensie	3,00%	2,70%
Entertainment, kunst en cultuur en media	4,30%	6,00%
Human interest	7,30%	6,00%
Economische activiteiten, financiën en sociale zaken	11,10%	10,70%
Opvoeding, onderwijs en vorming	1,60%	0,90%
Politiek, overheid en beleid	12,40%	16,70%
Misdaad, justitie en controle	15,60%	14,60%
Ongevallen en rampen	6,70%	5,10%
Gezondheidszorg en welzijn	5,70%	5,40%
Wetenschap, uitvinding en techniek	1,90%	1,50%
Natuur, milieu en mobiliteit	5,90%	9,90%
Religie	2,20%	0,90%
Sport	22,40%	19,40%

8 BIBLIOGRAFIE

8.1 PRIMAIRE BRONNEN

Het journaal, VRT, van 01/11/2010 tot 31/12/2010, 19u

8.2 SECUNDAIRE BRONNEN

Campbell, C.P. (1995). *Race, Myth and the News*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage.

Dearing, J. & Rogers, E. (1996). *Agenda-setting*. Californië: Sage Publications, inc.

De Ridder, K. (2010). *De witte media. Of waarom 'allochtonen' altijd slecht nieuws zijn*. Leuven: Lannoo Campus.

Devroe, I. (2007). *Gekleurd nieuws? De voorstelling van etnische minderheden in het nieuws in Vlaanderen*. Gent: Universiteit Gent.

El Sghiar, H. & D'Haenens, L. (2010). *Publieke televisie en identificatie: Familieonderzoek naar Vlaamse burgers met Marrokaanse en Turkse achtergrond*. Leuven: KULeuven.

Entman, R.M. (1995). Modern Racism and the Images of Blacks in Local Television News. *Critical Studies in Mass Communication*, 7: 332-345.

Entman, R.M. & Rojecki, A. (2000). *The black image in the white mind*. Chicago: Chicago University Press.

Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie (ECRI). (2008). *Derde rapport over Nederland*. Strasbourg: ECRI.

Hall, S. (1995). The whites of their eyes. Racist ideologies and the media. In Dines, G. & Humez, J.(red.), *Gender, Race and Class in Media*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Hall, S. (1996). New Ethnicities. In Morley, D. & Chen, K. (Eds.), *Stuart Hall. Critical Dialogues in Cultural Studies* (pp. 441-449). London, New York: Routledge.

Hardy, A., Sadicaris, D., De Swert, K., Hooghe, M. & Walgrave, S. (2010) *Monitor Diversiteit 2009. Een kwantitatieve studie naar de zichtbaarheid van diversiteit op het scherm*. Antwerpen: ENA.

Law, I. (2002). *Race in the news*. Hampshire: Palgrave.

McNair, B. (2003). *News and Journalism in the UK*. London, New York: Routledge.

- Philo, G. & Beattie, L. (1999). Race, migration and media. In: Philo, G. (Ed.) (1999). *Message Received* (pp. 171-196). London: Addison Wesley Longman.
- Pickering, M. (2001). *Stereotyping. The Politics of Representation*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave.
- Roshco, B. (1975). *Newsmaking*. Chicago: University of Chicago Press.
- Shadid, W. (2009). Moslims in de media: de mythe van de registrerende journalistiek. In Vellenga, S et al. (red.): *Mist in de polder. Zicht op ontwikkelingen omtrent de islam in Nederland* (pp. 173-193). Amsterdam: Aksant.
- Vandenbrande, K. & Bauwens, J. (2004). De nieuwsconsument, voor de buis en achter de krant: hoe het Vlaamse publiek televisie en krant als nieuwsmedia ziet. In Carpentier, N., Pauwels, C. & Van Oost, O. (red.), *Het on(be)grijpbare publiek. Een communicatiewetenschappelijke verkenning van het publiek* (pp. 125-144). Brussel: Vubpress.
- Van Ginneken, J. (1997). *Understanding Global News. A Critical Introduction*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage
- Walgrave, S. & De Swert, K. (2004). The Making of the (Issues of the) Vlaams Blok. *Political Communication*, 21 (4): 479-500.
- www.bbc.co.uk/aboutthebbc/policies/diversity.shtml, BBC, diversity policies, geraadpleegd op 24/01/2011.
- www.expertendatabank.be/journalist, Expertendatabank, geraadpleegd op 21/01/2011
- www.journalist.be/deontologie_allochtonen.php, VVJ, aanbevelingen berichtgeving allochtonen (1994), geraadpleegd op 21/01/2011.
- www.vrt.be, VRT, geraadpleegd op 19/01/2011.
- www.vrt.be/wie-zijn-we/werkingsprincipes/diversiteit, VRT, diversiteit, geraadpleegd op 21/01/2011.